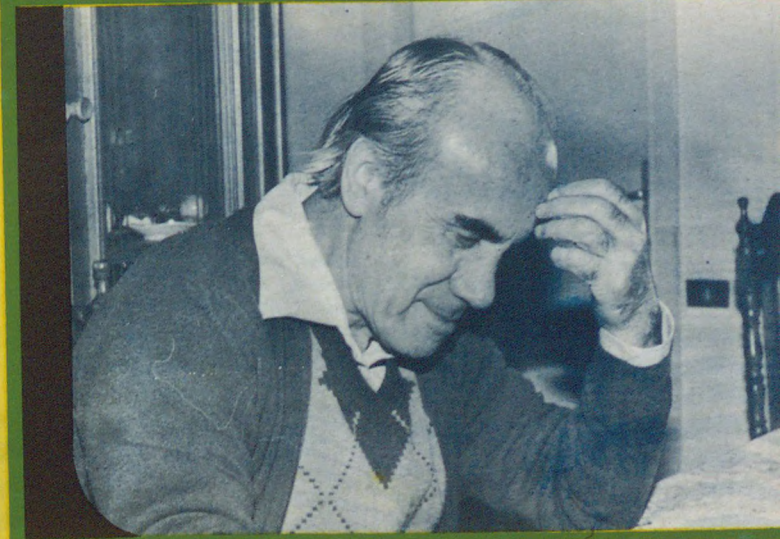

Mehmet
Kaplan:

**“Eski devirde
olsaydı
derviş olurdu.”**

**YAHYA
KEMAL'E
SAYGI**

**Marquez'in
ütopyası
ve aydınlarımız**

YARIM ASIRLIK GİYİM, KUŞAM, SÜSLEME USTASI...

BOĞAZIÇI

BU SAYIDA

- 4 ● Prof.Dr. TAHSİN BANGUOĞLU
Yahya Kemal'den
- 6 ● MEHMET KAPLAN: "Günüm Sa-
bah Ezanıyla Başlar"
- 14 ● Ayın Olayı/Soruşturma
- 15 ● İLHAN GEÇER
Şiiri Sevmemli O'na Borçluyum
- CEMAL SÜREYA
İlk çağdaş şairimiz O'dur
- 16 ● TARIK BUĞRA
Yahya Kemal, Has Sanatçidir
- 17 ● GÜLTEKİN SAMANOĞLU
Kökü Mázide Olan Âti
- 18 ● SEVİNÇ ÇOKUM
Yahya Kemal, Kültürümüzü Dantel
Gibi İşlemiştir
- 19 ● BEKİR SİTKİ ERDOĞAN
Yahya Kemal, Şiirimizin Dönüm
Noktası Olmuştur
- 20 ● HİLMİ YAVUZ
Yahya Kemal'in Estetiği, Bir Nağ-
me Estetiğidir
- 21 ● YAHYA AKENGİN
Herşeyden önce Müsiki
- 22 ● TURAN ALPTEKİN
Yahya Kemal, Her Zaman Aktüal-
tenin İçinde Olmuştur
- 23 ● ERDEM BEYAZIT
Tarih Bilinci
- 24 ● YAVUZ BÜLENT BAKİLER
İstanbul'u Görmeyen O'nun Şiirle-
riyle Sevdim
- 25 ● A. TURAN OFLAZOĞLU
Yahya Kemal'in Şiiri Okul Gibidir
- 26 ● TEKİN ERER
Cengeller-Kandıllı
- 27 ● GÜRBÜZ AZAK
Gökyüzü Laciverte Boyanırken Ne-
ler Oldu?
- 28 ● M. SALİH POLAT
Yahya Kemal'i Anma Semineri
- 29 ● OSMAN ÇEVİKSOY
Bir Avuç Toprak (Hikâye)
- 30 ● ERDEM KISLAK
Bir Yaz Dana (Şiir)
- 31 ● ERK YURTSEVER
Mahlas-nâme (Şiir)
- 32 ● FAHRİ DİLEKCAN
Marquez'in Ütopyası ve Aydınları-
mız
- 33 ● COŞKUN ÇOKYIĞIT
Guşuk Kuşu (Şiir)
- 34 ● COŞKUN AK
Huvelî Bâki
- 35 ● İBRAHİM YÜCEL
Binbirinci Geceye Şiir (Şiir)
- 36 ● NECATİ POLAT
İki Ümit Yaşar
Okurlardan Boğaziçi'ne
- 37 ● ALİ BUDAK
Bir Seyler Eksik (Şiir)
- 38 ● MİRAC SERHENDİ
Ayın Dergileri
- 40 ● CENGİZ POYRAZ
"Dönüş Açıkları" için
- 44 ● BOĞAZIÇI-1984 Fihristi
- 47 ● Ödül Sonuçlarını Ocak'ta Açıkla-
yorsunuz

BOĞAZIÇI

Aylık

kültür ve sanat dergisi

Sahibi:

Boğaziçi Yayınları A.Ş. adına/

Dr. Metin Eriş/

Yayın Müdürü:

Gürbüz Azak/

Yazı İşleri Müdürü:

Hilmi Kurtuluş/

İdare Merkezi:

Prof. Kâzım İsmail Gürkan Cad.
Ortaklar Hanı, 4. Kat, Çağaloğlu
İstanbul-Tel: 522 27 23 P.K. 1397
Sirkeci/ İstanbul ● Posta Çeki Nu: 135
143

Abone Şartları:

Yıllık abone 1.000 liradır. Abone
bedeli, Boğaziçi Yayınları A.Ş.'nin 135
143 Nu. lu posta çeki hesabına ayrıca
ihavale ücreti ödenmeksizin yatırıla-
bilir.

Yurtdışı İçin:

Bir yıllık abone 40 Dm. tir. 40 DM veya
muadili olan yabancı para, Boğaziçi
Yayınları'nın Yapı ve Kredi Bankası
Çemberlitaş Şb. (İstanbul)'ndaki 2059
Nu.lu ticari hesabına herhangi bir
banka vasıtasıyla gönderilebilir. Ab-
one olmak isteyenler, yatırdıkları para-
nın makbuz fotokopisini koyacakları
bir mektupla, abonenin hangi sayıdan
başlaması istendiğini Boğaziçi Yayınla-
rı P.K. 1397-İstanbul TÜRKİYE adresi-
ne bildirmelidir.

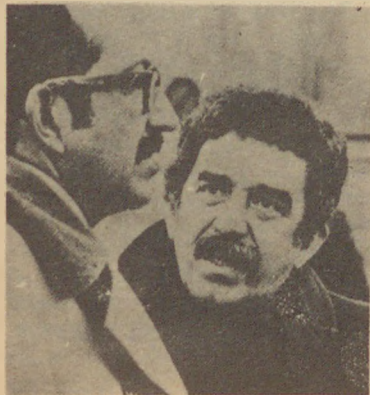
Dizgi:

Kurter Elektronik Dizgi Tesisleri/

Başkı:

Metinler Matbaası

Sultanahmet/ İSTANBUL

Yahya Kemal'den

Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu

*Yahya Kemal,
bütün taklit
şairlerini, gençlik
denemelerini
gizlemiş, yaşını
başını almış,
sanatta ve dünya
görüşünde yolunu
seçmiş bir şair ve
fikir adamıydı.*

Mütareke yıllarında Kadıköy Sultanisi (ortaokul) sınıflarındaydık. Nihal (Adsız), Mümtaz Faik (Fenik) ve ben, sınıfın edebiyat meraklılarındandık. Rahmetli edebiyat hocamız Halit Fahri Bey bizi sever, teşvik ederdi. Farsça hocamız Tahir Nadi Efendi de şairdi, zamanın "tarza kadim" üstatlarından sayılırdı. Onlar Abdülbaki Fevzi ile mizah dergilerinde divan şiiri kalıbında atışmalar, sövüşürlerdi. Öyle ki, Farsî dersinde biz:

— Efendim, Efendim, dehşetti bu hafta şiiriniz, diye sözü açardık. Hoca da önce Abdülbaki'nin yazdığı hicviyeyi okutur, sonra:

— Püf, püf! hayvan münasebet-siz, der, kendi cevabını okur, veya okuturdu. Abdülbaki'den bir beyit hatırlıyorum:

"Didi var mı şairan içre bugün meşhur olan
Didim ol nahli emel Faruk bir Yahya iki"

İşte o Yahya'yı biz taniyorduk. Şiirlerini okumaya, ezberlemeye başlamıştık. Hatta etkisi altına bile girmiştik. Hocamız Halit Fahri "aruz veda" ederken biz aruz ile yazmaya hevesleniyorduk. Gerçekten bu iki imza edebiyat dergilerinde en çok aranan imzalar olmuştu. Gerçi Faruk da bizde uyanmakta

olan gençlik duygularına ve ihtiraslarına hitap ediyordu. Onu da seviyorduk. Ancak Yahya açtığı daha geniş ufuklarla ağır basıyordu. Zaten o zaman da Yahya ile bir başkası. Haşim aynı hızda görülmüyor ve büsbütün farklı üslup ve şahsiyetlerine rağmen şöhrette rakip sayılıyorlardı.

Sonraları daha yakından gördük ki Faruk o zaman (canına zor gelmesin) kabak çiçeği gibi açılmış bir gençti. Yahya ise bütün taklit şiirlerini, gençlik denemelerini gizlemiş, yaşını başını almış, sanatta ve dünya görüşünde yolunu seçmiş bir şair ve fikir adamıydı. Manolya çiçeği gibi yavaş yavaş açılmaktaydı.

Duyguda ve tefekkürde mümtaz yaratılış sahibi olduğu şüphe götürmeyen Yahya Kemal, şahsiyetinin gelişmesinde ayrıca bir şans sahibi olmuştur: Batı'yı gereği gibi ve derinliğine tanımış olmak. Tanzimatçılardan başlayarak birinci ve ikinci Meşrutiyetçiler'den "Paris'i görenler" ve onlardan, yahut Beyoğlu'nun Tatlısu Firenkleri'nden Avrupa'yı öğrenenler, diyebiliriz ki istisnasız, Batı hakkında gayet sathî fikirler ve intibâlar edinmişlerdir. Bunlardan birkaç bulvar ve müzik hol görüp gelenler, veya hiçbir şey

görmemiş olan aydınlar, ki her ek-
siğimiz karşısında "Avrupada ol-
sa..." diye söze başlarlar (bilmezler
ki çoğu orada da öyledir) biryana,
Batı'da yıllarca yaşamış insanlan-
mız orada gördükleri maddî medeni-
yet havasının hipnotizmasından
kendilerini kurtaramamışlardır.
Genç Yahya (Agâh) ise Belde-i Nur
diye koştugu Paris'te o cemiyetin
hayatına pervasızca daldı. Onu ya-
şayan milletin kültür ve sanat haya-
tına girdi. Bulvar kahvelerinde genç
aydınlarıyla haşır neşir oldu, onla-
rın yürüyüşlerine katıldı. Onlar gibi
yaşadı, hocalarını onlar gibi tenkit
fikriyle dinledi. Giderek o kabuk
medeniyet görüntüsünün sınırlarını
aştı.

O devirde geçirdiği ruh safhala-
rını, inanç buhranlarını biliyoruz.
Küfürden imâna kadar ve sosyalist-
likten milliyetçiliğe kadar tereddüt
devrelerinden geçtiği anlaşılmakta-
dır. Ancak almış olduğu iyi aile ter-
biyesi, koruduğu din ve millet bağ-
lılığı ona çok yardım etmekte olma-
lıydı. Artık onun için Batı'nın bir
sırnı kalmamıştı. İçinde yaşadığı o
yabancı cemiyet onu temessül etme-
ye doğru değil millî şura doğru gö-
türdü. Diyebiliriz ki, Yahya Kemal
orada tek başına hayranlık duvarını
aşmış, hür adam olmuştu. Batının
iç âlemini serbestçe ve yakından
görmüş, orada ise hayran olacak bir-
şey bulmamıştı. Orada tanıdığı kül-
tür değerlerini kendi millî ve tarihî
hayatında aramaya koyuldu. Onları
Batı'nınkilerle karşılaştırdıkça gör-
dü ki, bizde çok daha mühkem ve
makûl dinî inanışlar var. Çok daha
insanî bir millî ahlâk var. Bizde hem
daha mazbut, hem daha samîmi bir
örf ve âdet var. Çok büyük ve şanlı
bir tarihin sahibiyiz, dört başı mamur
bir millî kültür ve sanatın varisiyiz.
Yeni bir "Türk devri" için manevî
(dolayısıyla maddî) bir kalkınma-
nın temel unsurları bizdedir.

Yahya Kemal fikir adamı şah-
siyetini orada yapmıştı. Sanatını da
bu fikriyat üzerine kuracaktı. Do-
kuz yıl sonra memleketi döndüğünde
onun bir hocalık hayatı oldu ki bu
da onun bu memleketi tanıma ve
kendini tamamlama devresiydi.
Politikaya ve hazır fikirlere katıl-
mamaya dikkat etti. Ben onun sana-
tı ve tesirleri hakkında sözü, onu da-
ha derinliğine incelemiş arkadaşlara
bırakacağım. Bir iki hatıra ilâve
edeceğim. Ancak şunu da kavdede-
yim ki ben meşrutiyet devri aydın-
ları arasında hiç aşağılık duygusu
taşımamış adam olarak yalnız Yahya
Kemal'i tanıdım. Onun tam ter-

Meşrutiyet devri aydınları arasında hiç aşağılık duygusu taşımamış adam olarak yalnız Yahya Kemal'i tanıdım.

si bir örnek göstermek lâzım gelirse
onunla aynı yıllarda Paris'te yaşa-
mış bir adam: Abdullah Cevdet.
Mutaassıp bir din düşmanı kesili-
yor. O derece derin bir aşağılık
duygusu içindedir ki, memleketi
dönüşünde hürriyet şaşkınlığı için-
de bizim ırkça soysuzlaşmış bir mil-
let olduğumuzu, ıslah için Avrupa'
dan damızlık erkek getirmemiz lâ-
zım geldiğini ileri sürecek kadar sa-
pıtmıştır.

Yahya Kemal'le aşinalığımız
onun elçiliklerden Ankara hizmetine
döndüğü yıllardan başlar. Sonra
Onunla son milletvekilliğinde Mec-
lis'te dost olduk. Meraklı gençlerin
etrafında toplanıp kendisini din-
lemelerinden hoşlanırdı. Ankara'da
Özen Pastahanesinde, bazan davet-
lisi olarak Ankara Paıas'ta topla-
nırdık. Mir-î kelâm (söz ustası)
adamdı. Hoş beşten sonra çok defa
yakın, veya uzak Osmanlı tarihinden
söz açardı. Güzel Türkçe'siyle
o devri ağır ağır, ama heyecanla an-
latırdı. Zevkle anlatırdı. Ben onun
kadar tarihi içinden yaşayan kimse
görmedim.

Sanat bahisleri onun çok duy-
gulu tarafıydı. Övülmekten hoşlan-
ır, bazan bir şiirini okur, veya oku-
turdu. Tahlil, veya tenkit edilmeye
gelince çok titiz ve alıngandı. Hatı-
rılanın birgünü:

— Üstat, dedim, ben fonetik
okutuyorum. Sizin mısralarınızdan
da ahenk örnekleri veriyorum.

— Nasıl? dedi.

— Seslerin tedai ettirdiği taklidî
ahenk. Kılıç şakırtıları:

"Titretti Arş ü ferşi Malazgirt
önündeki
Cûş ü hurûş-i rahş ile şemşir
savleti".

Sonra:

"Garb'ın ucunda son kayıdan
en gürültülü"

— Evet.

— Nazım Hikmet'te de var:

"Ufuklardan ufuklara ordu ordu
Koyu mor dalgalar koşuyor,
koşuyordu".

— Biz iç. ahenge kıymet veririz,
dedi. Ama farkettim ki onun bir san-
at sırrına dokunmuş gibi olmuş-
tum, hoşlanmadım.

Yine bir gün dedim ki "Üstat,
siz bir yandan da mâzide yapımı ih-
mal edilmiş eserleri ikmâl ediyorsu-
nuz, gazellerinizle. Meselâ, Divanyo-
lunda yürürken bir köşe başında:
"Bu köşede Köprülüler devrinde bir
sebil yapılmış olmalıydı, diyorsu-
nuz. Öyleyse ben yapayım". Ve ya-
pıyor sunuz. Çok alıngandı. Bu teş-
histen de hoşlanmadığını hatırlıyo-
rum.

Bir de şöyle oldu: Biz iktidar-
daydık (1949). Bakanlar kurulu
toplantısından önce rahmetli Nec-
metin Sadak beni bir yana çekti:

— Zor bir işim var, yardım et,
dedi ve anlattı: Pakistan büyük el-
çisi ona gelmiş, büyük elçimizin
pek iyi durumda olmadığını anlat-
mış. Sadak hassastı, onu merkeze
almış. Ama şimdi emekliliği de gel-
miş, uzatılmasını istiyormuş. "Beni
dışarıya göndermezsiniz, merkezde
kalayım" diyormuş. Bizim emekli-
likleri uzatmamak yolunda bir pren-
sip kararımız vardı, o dileğinin Ba-
kanlar kuruluna getirilmesini isti-
yormuş. "Yahya Kemal yakın dost-
tumuzdur, diyordu Sadak, ben ge-
tireceğim, destekle". OIur, dedim.

Günaltay ters karşıladı. "Ka-
rar verirsiniz kendiniz bozarsınız, ol-
maz böyle hükümet" diyordu. Ben
"İftihar ettiğimiz büyük şairimizdir,
bir istisnâ olur" dedim. Beni de
tersledi. "Hem bu senin işin, bir
çaresini bul" dedi.

Edebiyat Fakültesi'ni yokla-
dım. Onlar yeni muhtariyetin sar-
hoşluğu içindeydiler. Kimse bur-
nundan kıl çektiirmiyordu. Reform
kanunundaki hükümleri bahane etti-
ler. Güzel Sanatlar Akademisinde
bir konferansiye kadrosu buldum ve
üstada çok dikkatli bir mektup yaz-
dım. "Haftada bir saat bu sanat gö-
nüllüsü gençleri irşâtlarınızla aydın-
latın" dedim. Soğuk bir red cevabı
aldım.

Sonra biz düştük. Tekrar görüş-
melerimiz oldu, ama o kırgınlığını
belli ediyordu. Onun bir arzusunu
yerine getirememiş olmak bende bir
ukde olup kaldı.

Mehmet Kaplan: "Günüm Sabah Ezanıyla Başlar"

Röportaj: Sefa Kaplan
Fotoğraflar: Coşkun Çokyigit

Sevimli bir ihtiyara "Şifâ Sokağı"nı soruyoruz. Soldan üç sokak diye tarif ediyor bize. Ali Budak, Coşkun Çokyigit ve ben... Kaplan Hocanın evini arıyoruz. Ali daha önce gelmiş ama hatırlamıyor. Soldan üç sokağa sapsıyoruz. Safâ Sokağı... Geç kalmış olma ihtimalinin verdiği tedirginlikle hemen bir başkasına soruyoruz. Karşıdaki sokağı gösteriyor... Gösterilen sokağa giriyoruz. Apartmanı buluyoruz.. Sokağı ve apartmanı hatırlayan Ali daireyi hatırlamıyor!.. Yanırlıkla Zeynep (Kerman) Hanımın kapısını çalıyoruz. Hocanın üst katta olduğunu söylüyorlar. Nihayet Prof. Dr. Mehmet Kaplan Hocanın kapısı. Üniversite yıllarının çocuksu telâşi yeniden depresiyor. Elimde yeni bitmiş bir şiir. Kaplan Hocanın kapısının önündeyim. Giresem mi, girmesem mi? Çekingenim, şiir bir cesaret işi, hele Kaplan Hocanın karşısına şirle çıkmak... Neden sonra giriyorum içeri... Ali züle basıyor... Hoca, okuduğu kitaptan başını kaldırıyor, ürkek ürkek şiiri uzatıyorum, şöyle bir bakıyor ve "buyrun, oturun" diyor. Terlediğimin farkındayım, sustun bekliyorum. Kaplan Hoca kapıyı açıyor: "Buyrun çocuklar..." İçeri giriyoruz, hâlâ fakülte yıllarıdayım... Masanın başına davet ediyor bizi Kaplan Hoca. Kestirmeden etrafa bakıyorum. Tablolara, minyatür biblolar... Mevlevî semâzenleri... Hoca, hep güler yüzlü... Yıllar önce, fakülte'deki kapıdan giren kişi ile aynı kişi miyim diye düşünüyorum... Aradan yıllar geçmiş... Ama yine de yıllar önce olduğu gibi, bir şiir uzatıyorum Hocaya... Masanın başındayım... Ben yanımdayım Kaplan Hocanın, Ali ile Coşkun' karşıda... Fırsattan istifade teybi ve sorularını çıkarıyorum... Hoca, şiiri dikkatle okuyor, biraz konuşuyor şiir hakkında... Sonra teybin düğmesine basıyorum, Coşkun ayakta, resim çekiyor... Kaplan Bey yıllar önce, odasına aynı şekilde, elimde bir şiirle girdiğimi hatırlıyor...

ESKİ DEVİRDE OLSAYDI DERVİŞ OLURDUM

S.KAPLAN: Hocam, sizi bugüne kadar hep "Prof.Dr.Mehmet Kaplan"olarak tanıdık. Ben diyorum ki, isminizin başındaki titri kaldırsak ta, sadece Mehmet Kaplan olarak konuşsak sizinle. Kimdir Mehmet Kaplan hocalığın dışında, özel hayatı nasıldır, zevkleri nedir?

M.KAPLAN: Efendim, kendimi nasıl tasvir edeyim, bilemiyorum. Mütevazî bir insan Mehmet Kaplan. Kendi köşesinde çalışmayı, düşünmeyi seven, fazla sosyal hayatı olmayan bir insan. Yani çok parlak bir tarafı yok hayatımın. (Bu arada zil çalıyor ve Kaplan Hocanın son doktora talebelerinden Pınar Hanım giriyor içeri. Goethe üzerine yaptığı ve Kaplan Hocanın bir hayli önemli

bulduğu tezini uzatıyor. Gözlerinde, araştırmayı bitirmiş olmanın sevinci. Kaldığımız yerden devam ediyor.) Benim hayatımın esas yıllar boyu, tam kırk üç yıl yaptığım hocalıktır. Saadeti, hocalıkta, dostlukta, okumakta bulmuş bir insanım. Kanaatime göre de en büyük saadet bu. Ötekiler bana çok sathî geliyor. Politika hayatı dalaveresi. Gazetelerde okuyorsunuz, öyle değil mi? Tabii, hepsi için diyemem amma zenginlik için bir sürü hırsızlık... En rahatı hocalık, biraz da tembel işi... Eski devirde olsaydı derviş olurdu. Mevlevîliğe karşı ilgim var. Kanaatimce, insanlar çok sathî yaşıyorlar. Bana göre boş şeylerle uğraşıyorlar. Hayat, kâinat o kadar esrârlı, o kadar güzel ki, bunların hepsini unutuyorlar. Mütevazî hayatın bir avantajı veya mükâfâtı, insan

hakiki değerlerle karşı karşıya gelebiliyor. Kendinizi yalnız zannediyorsunuz ama hiçte yalnız değilsiniz. Büyük yazarlarla beraber olmanın verdiği bir saadet var. Bunun dışında fazla bir şeyim yok...

S.KAPLAN: Bir yirmidört saatiniz nasıl geçiyor meselâ?...

M.KAPLAN: Hoca olduğum zamanlarda hazırlanırdım. Sonuna kadar, kutsal bir vazifeyi yapar gibi derslere hazırlanarak gittim. Hiçbir zaman basmakalıp olmak istemedim. Canımı sıkarak zaten. Yeni bir şeyler yapmak, yeni şeyler vermek... Kırk üç yıllık hocalık hayatımın vermiş olduğu bir alışkanlık bu. Fikir hayatı, benim hayatımın esas merkezidir. Bazıları "Acaba bu da yaşamak mı?" derler... Bence asıl yaşamak, düşündürmektir. Çünkü o zaman kabuğu kırıyorsunuz ve derine gidiyorsunuz... Görünmeyen büyük bir cemaatle beraber oluyorsunuz... O benim hoşuma gidiyor. İyi dostlarım var. Beni seven, benim de kendilerini sevdiğim gerçek dostlarımla var. Bu da benim büyük bir saadeti mi teşkil ediyor. Arada evli kaldım. Onun alışkanlıkları başka tabii. 1966'dan beri bekârım. Sabah kahvaltımı kendim yaparım. Sabah ezanında uyanırım. Çocukluğumdan beri sabah ezanını çok severim. Dinlemek isterim. Sabah ezanıyla başlar günüm. Ondandır sonra kahvemini içerim, okurum, yazarım. Yazı alışkanlığım vardır. Alain'in bir sözünü tutmaya çalışmışımdır: "Yazarak düşünmek..." Çünkü, insan konuşurken veya susarken düşünmüyor. Yazarken, bir makineyi çalıştırıyorsunuz. Sonra, gün işiyle gezerim. Her sabah, Moda Koyu vardır, orada dolaşırım. Orası benim bahçem gibidir. Şöyle bir dolaşırım. Kediler, köpekler, çingeneler... Sabah vakti hoşuma gider. Sonra gelir tekrar okuyup yazarım. Planlı değilimdir. Masamın üzerinde her zaman üç-dört açık kitap vardır...

ESKİŞEHİR KÜTÜPHANESİ

S.KAPLAN: Hocam, sanatçı dağınıklığı diyebilir miyiz buna?..

M.KAPLAN: Dağınıklık... Bir kahvehâneye girmek... Kahvelere girmem, çünkü çok sigara dumanı yazardım. Ama kahvehâne gibi çalışırım... Yalnız, kafamda beni bu dağınıklıktan kurtaran belli meseleler ve büyük yazarlar vardır. Onlar beni daima kendilerine çekerler. Gençlik yıllarımdan beri, beni en çok kendisine bağlayan Alain olmuştur. Eğer tarikatlar olsaydı,

mutlaka bir tarikata intisâb ederdim. Çünkü canlı insan başka bir şey... Eski tarikatlar, insan bir şeyhe intisâb etmeden adam olamaz. Maalesef yıkılmış gitmiş, o eski

“Yaşadığım hayat dolayısıyla aradığımı kitaplarda buldum. Çok okudum, tesadüfen iyi yazarları okudum.”

şeyhler de kalmamış, şimdi kitaplarla, büyük yazarlarla başbaşa bulunuyorum.

S.KAPLAN: Hocam, bütün talebeleriniz bilir, sizin "Üstâdım Alain der ki..." diye başlayan konuşmalarınızı... Tanpınar'a göre "İnsanın en büyük keşfi, kendisini kendi iç âlemine götüreceği muharririni bulmasıdır." Buradan yola çıkarsak, neden Alain?..

M.KAPLAN: Evet, Alain'i nasıl keşfettiğimi anlatayım. Ben liseden itibaren kendimi okumaya verdim. Tabii bir netice midir, yoksa hayatın bir zarureti midir, bilmiyorum ama kendimi okumaya vermem şu şekilde oldu: Lise hayatım çok sıkıntılı geçti. Fakirdik. Ben esas Sivrihisar'lıyım. Eskişehir'e geldik. Evimizi kerpiçten, kendimiz yaptık. Sonra geçinmek zarureti başladı.

Geceleri süt-simit satmaya istasyona giderdim. Gündüzleri de, demiryolu fabrikasına.. Çok sıkıntı çektim. Evimizde kitapta yoktu soba da... Birgün bir arkadaşım beni aldı, bir kütüphâneye götürdü. Eskişehir kütüphânesi... Onu hiç unutmam... Zengin olsam, her şehirde bir kütüphâne yapardım. Girdik içeri... Bakıtım... Güzel güzel masalar... Dügme basıyorsun, ışık yanıyor... Soba var, ışık var... Cennet... Ve oraya devam etmeye başladım. Hayatın sıkıntısı, dış âlemin sertliği ve huşuneti karşısında, oranın sükûneti, güzelliği beni büyüledi... Ve belki yaşadığım hayat dolayısıyla, aradığımı kitaplarda buldum. Çok okudum, tesadüfen iyi yazarları okudum. Meselâ Goethe'yi... Türkçeye tercüme edilmiş bütün eserlerini okudum. Hatta lisede, bir de konferans verdim Goethe hakkında... Tesadüfen büyük yazarlarla tanışmış oldum. 1926-28 yılları arasında çıkan "Hayat" diye büyük, güzel bir mecmua vardı, onu hatmettim. Mecmua, o devirdeki aydınların hepsini topluyordu bünyesinde. Fuat Köprülü, Ali Canip v.s. Çok okudum, lisede de, kitapları çok sevdiğim için, hocalar beni kütüphânede vazifelendirdiler. "Bu münasebetle baytarlığa varıncaya kadar her kitap elimden geçti. Benim bir kitaplar dünyâm var. Adeta çok geniş bir ülke gibi, orada yaşıyorum... Daha sonra Yüksek Öğretmen Okuluna girdim. Zaten paralı okuyamazdım. O zamanlar hocaların tıbbiye girmemi tavsiye etmişlerdi. "Doktor ol, para kazanırsın" dediler. Askerî tıbbiyenin imtihanlarına girip kazandım. Fakat bir hocam da bana dedi ki: "Sen tıbbiye girsen, azami çalışsan orta alırsın; ama edebiyata girsen, az da çalışsan pekiyi alırsın. Çünkü merakın var. Geçekten de çalışmaktan yorulmam, başım ağrımaz. Masa başında on saat kalabilirim..."

ÜSTÂDIM ALAİN DER Kİ

S.KAPLAN: Peki Alain ne zaman karşınıza çıktı?...

M.KAPLAN: Alain'e gelince, çok ızdırap çekiyordum. O devirlerde böyle insanı sarhoş eden eserleri okuyordum. Niçe meselâ... O yaşta çocuğun okuyacağı kitaplar mı bunlar? Sarhoş çıkıyordum kütüphânedan dışarı... Yüksek Öğretmen Okuluna gelince iyi bir arkadaş çevresine girdim. Orada Hüseyin Cahit Yalçın'ın neşretmiş olduğu "Fikir Hareketleri" diye bir mecmua vardı. Mektebin kütüphânesin-

de onu karıştırırdım. Orada tercüme-ler vardı. Meselâ Andre Gide'den... Alain'den de pek çok tercüme vardı. O mecmuayı okurken dikkatimi çekti Alain. Çekmesinin sebeplerinden birisi, sanıyorum kapalı, anlaşılmasız olmasındı. Ötekiler su gibi gidiyordu. Onu anlamakta güçlük çekiyordum. Ben güçlüğü severim. Talebelerimin de sevmesini isterim. Fransızca biliyordum. Gerçi lisede okumuştuk ama bir sayfa bile tercüme edemiyordum. Hocamız Fuat Köprülü işi çok sıkı tutuyordu. Bölümlerde yabancı dil dersi mecburî idi. Bence, bu çok doğru. Pek çok arkadaşımız bu yüzden okulu terketti. Ben de Fransızca'yı öğrenmeye mecbur oldum. Sevdiğim yazar da Alain... Haccet'e gittim. Daha sonra "Mesut Olmak Sanatı" diye tercüme edilen kitabını aldım Alain'in. Karanlık bir odaya girmiş gibi oldum. Sonra devamlı okumak suretiyle Fransızca'yı Alain'den öğrendim. Tesadüfen en zor yazara çatmışım. Gerçektende Alain'i anlamak zor. Fakat bu zorluk beni uyandırdı. Tercüme yaptım. Tercüme yaparak insan daha kolay öğreniyor bir yabancı dili. Sonra Alain de hoşuma giden taraf şu oldu: İrade... Kanaatime göre büyük bir filozof Alain... Kitaplarını sahil okuyanlar onun büyüklüğünü pek görmezler. Çünkü üniversite profesörleri gibi yazmaz. Bambaşka, özel bir yazma tarzı vardır. Biraz Eflâton'a benzer. Eflâton masal anlatarak, hikâye anlatarak fikirlerini izâh eder. Alain'de de böyle sembolik, kapalı bir taraf vardır. Hayat karşısında son derece bedbindim, irâdesizdim. Alain beni diriltti. Hayata bakış tarzımı değiştirdi. Ondan sonra, Alain vasıtasıyla başka yazarları da okudum.

Daha ziyâde filozofları... Aslında esas temayülüm felsefe idi. Felsefe bölümüne girecektim, o yıl felsefeye talebe almadılar. Ben de edebiyata girdim. Fakat iyi oldu. Felsefeyi edebiyata taşıdım. Felsefe okuduktan sonra psikoloji, sosyoloji, estetik... Çeşitli beşerî bilimler okuyup edebiyata gidince, edebî eser daha başka bir mânâ kazanıyor. Fuat Köprülü edebiyat tarihini öğretti bize. O'da felsefeden gelir. Tarihi, edebiyatı ondan öğrendim. İyi hocaların oldu. Büyük bir saygıyla andığım Kazan'lı bir profesör vardı: Rahmeti Arat... Almanya'da tahsil etmiş, tam Avrupalı bir tip. Dil derslerine gelirdi. Bize dil üzerinde çok sağlam ve derin fikirler verdi. Benim bu saçma-sapan dil nazariyelerine karşı tavrım, Arat'tan almış olduğum derin dil fikrine dayanır. Rahmeti Arat, bize dilin bir nevi matematik olduğunu öğretti. Onun bize öğrettiği kanunlar iyice kafamıza yerleştikten sonra, dil'le oynamanın yalnız şairlere mahsus bir imtiyaz olduğunu anladım. Şairlerin hakkı var, ama bir yere kadar. Onu aştılar mı düşerler uçuruma. Eskişehir'de Tatarlarla ahbaptık. Rahmeti Arat'ta, Tatarca'yı bildiğim için, benim dilci olacağımı zannetti. Burs buldu ve ben daha doğru dürüst İstanbul'u bilmezken, 1936'da Almanya'ya göndertti. Bir yaz, Berlin Üniversitesinde kaldım. Öğrenebileceğim kadar Almanca öğrendim. Bu arada Hitler'i gördüm. Muhteşem bir tören alanında, koca koca binâların üzerinden yekpâre Nazi bayrakları indirilmişlerdi. Berlin'de Türk tarihinin en canlı tarafı vardı. Almanlar, bir Üygür Mabedini kesmişler, numaralamışlar ve Berlin'e getirip müze inşa etmişler:

Turfan Müzesi... Avrupada çok şey öğrendim. Fakülteyi bitirince Fuat Köprülü'nün yanında asistan olarak kaldım. Fakat o, aynı sene Ankara'ya gitti. Ben ortalıkta kaldım. Daha sonra kendisinden Divan Edebiyatı konusunda çok şey öğrendiğim Ali Nihat Tarlan'ın asistanı oldum, derslerine devam ettim. Bir süre sonra Tanpınar geldi... Mart ayında doğmuşum, talihli insanlar derler... Çocukluktaki felâketier, böyle güzel saadetler hazırlıyormuş... 1939'da devrin Maarif Bakanı Hasan Âli Yücel vasıtasıyla, Tanzimatın 100. yılı dolayısıyla bir Tanzimat kürsüsü tesis ettiler ve Tanpınar bu kürsünün başına geldi. Ölümüne kadar Tanpınar'ın yanında kaldım. Bu be-

***“Karagümrük'te,
damı akan bir
evde yorganı
üstüme çekerek
Cevdet Paşa
Tarihini
okudum.”***

nim hayatımın en büyük saadeti oldu. Çünkü Tanpınar-bugünde aynı kanaatçeyim-Türk edebiyatının yetiştirdiği en büyük şahsiyettir. Çok kültürlü bir insan ve aynı zamanda şair... Onun çırağı oldum... Çok şey öğretti bana. Tarihle aram hoş değildi, Tanpınar Cevdet Tarihini okumamı mecburiyet haline soktu. Karagümrük'te, damı akan bir evde yorganı üstüme çekerek Cevdet Paşayı okudum. Tanpınar çok yönlü bir insandı. Romancı, şair, hikâyeci... Bazı yazarları beraber okur ve tartıştık. Çok zevkli günlerimiz geçti.

Bugüne kadar onsekiz doktora öğrencisi yetiştirdim. Bunların bir kısmı profesör veya doçent şimdi. Hocalığın en güzel tarafı diyalog, sürüp gider yıllar boyu. Gençlerle konuşmak, tartışmak... Bunun insana vermiş olduğu bir saadet var. Fakat gençler insanı aldatıyorlar... Karşınızda hep yirmi yaşında gençler görüyorsunuz. Dolayısıyla kendinizi genç zannediyorsunuz. Sonra bir bakıyorsunuz ki, yıllar geçmiş... Buna rağmen, ben kendimi mesut hissediyorum.

S.KAPLAN: Hocam, sizin de

belirttiğiniz gibi kaliteli hocaların elinde yetişen öğrenciler bir başka oluyor.. Ama şimdilerde. eğitimde büyük bir düşüş gözleniyor. Bombaş öğrenciler mezun oluyor okullardan...

M.KAPLAN: Efendim. kabahat öğrencilerde değil... Benim kanaatim şu: İnsanoğlu büyük kabiliyetlerle donatılmış. Ama sistem bozuk... Sebep? Nüfus arttıkça sınıflar da kalabalıklaşıyor. O benim çok önem verdiğim, talebe ile diyaloga bunun için imkân kalmıyor... İnsan, insanı kaybediyor... Ben onbeş-yirmi yıl önce bir makale yazmıştım: "Talebelerimin gözlerini kaybettim." Bu bir Fransız öğretmenin sözü. Diyor ki

**“Bu sistem,
kalabalık sınıflar
insanı bedbaht
ediyor.
Kanaatime göre
anarşinin sebebi
de bu.”**

"Harpten önce, bir masa etrafına oturup Eflâton'u okuyorduk.. Her talebemin gözünden dersi takip edip etmediğini görebiliyordum.. Şimdi talebelerimin gözlerini kaybettim." Ben talebelerimin yüzlerini bile kaybettim. Kabahat talebelerde değil. Bu kalabalık bir felâket... Bozulma buradan geliyor. Kanaatime göre, yirmibeş kişiden fazla sınıflarda talebeler şahsiyetlerini kaybederler.. Türk çocuklarını iyi yetişemeyişinin sebebi budur.. En son girdiğim sınıf üçyüz kişiydi... Hesap edin, ben talebe iken Fuat Köprülü'nün karşısında onbeş kişiydik. Bunun önüne geçmek lâzım. Türkiye'de yapılacak çok inkılâp var.. Türkiye'de yapılacak en büyük inkılâp, sınıf mevcutlarını yirmibeş indirmektedir.. Bir de kütüphâne... Çünkü, bu kalabalığa karşı, insan şahsiyetini geliştiren en önemli unsurlardan birisi kütüphâne... Bir de şu kanaate vardım, bütün insanları okutmak diye birşey mümkün değil. Kabiliyet diye birşey var.. Ama yanlış sistem dolayısıyla çocuklar kabiliyetlerini geliştiremiyorlar.. Bu sistem. kalabalık sınıflar insanı bedbaht ediyor.. Benim kanaatime göre

anarşinin sebebi de bu. Mesut olmayan insanlar, mensup oldukları toplumu yıkarlar.

BİZDE EKSİK OLAN FELSEFE

S.KAPLAN: Bizde önemli bir edebiyat neslinin tecrübesinde Paris belirgin bir rol oynuyor. Bir takım insanlar Paris'te değişiyor.. Meselâ Yahya Kemal... Paris'e giden onsekiz yaşındaki ihtilâlcî ile Paris'ten dönen insan birbirinden son derece farklı. Nedendir bu? Ne buluyorlar Paris'te?..

M.KAPLAN: Yahya Kemal büyük bir örnek.. Ben Yahya Kemal üzerinde çok durdum, çok düşündüm.. Onun hayat tecrübesi bana bir fikir verdi. Yahya Kemal'de iki şey var: Birincisi, Osmanlıyı ve Divan edebiyatını çok iyi biliyor. İkincisi, Paris'e gitmiş, Batıyı yakından öğrenmiş... Akabinde de bunlar arasında bir sentez yapmış.. Bir insan. bir millet tek başına kendisini bilemez.. Hani "Ol mâhiler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler" Yabancıyla bir arada kaldığımız zaman, hem Batıyı tanırız hem de kendimizi... Yabancı memleketlere gitmek kendimizi bulma bakımından lüzumlu. Çünkü ancak yabancı karşısında kendinizi idrâk ediyorsunuz.. Orada herşey bizden farklı, daima bir mukayese yapıyorsunuz.. Paris ne veriyor? Yalnız Paris değil, bütün Avrupa yabancıyı veriyor, bizden farklıyı veriyor. O zaman kendimiz hakkında da bir fikir edinmiş oluyoruz.. Onun için ben yabancı dili de zarûri görüyorum. Özellikle mukayese açısından.. Mukayese çok önemli bir metod. Hatta bu yüzden ben, 1949-50 yıllarında Paris'te iken bilhassa "Mukayeseli Edebiyat" derslerini dikkatle takip

ettim.. Bu konu da birkaç tane de tez verdim.. İnci Hanım a. Zeynep Hanım'a, Pınar Hanım'a. Üniversitede benim bütün asistanlarım Avrupa'ya gitmiştir ama yeni aldıklarım gidemediler. Maalesef, bugün ancak zenginler gidebiliyor. Her Türk'ün mutlak şekilde Avrupa'yı görmesi lâzım. Japonya, Japon mucizesi diyoruz... Bunun altında, Batı tecrübesi vardır.. Avrupa'da nereye gitmişsem ellerinde fotoğraf makinası olan birkaç Japon görmüşümdür. Bunu veriyor Avrupa, kendimizi unutturmuyor. Tabii, Avrupa'ya gidip kendisini unutanlar da var... Fakat kendi kültürüyle beraber giderse o zaman Avrupa'da bilenmiş ve kendine gelmiş oluyor. Ben açık söyleyeyim, pekçok şeyi Avrupa'dan öğrendim. Alain olmasaydı ben mesut olamazdım. Size birşey anlatayım: Sorbon'da bir edebiyat dersine devam ediyordum.. Profesör Baudlaire'den bahsediyor.. Bir mısramı aldı, yarım saat üzerinde durdu. Yanımda da Divan edebiyatını çok iyi bilen bir arkadaşım var, yerinde tepiniyor: "Bizim Fuzûlî bundan daha güzel söylemiş.. Biz niye Fuzûlî'nin bir beyti üzerinde böyle duruyoruz." diye... İşte bu var Avrupa'da, düşünce var., Avrupa medeniyetinin temelinde felsefe var. Sokrat, Eflâton, Aristo var. Ve Avrupa bugüne kadar felsefeyi geliştirmiş. Bizde eksik olan bu. Bu bakımdan ilim ve felsefe Avrupa'da teşekkül etmiş. Bizde başka değerler var. Din var, Yunus var, Mevlânâ var...

S.KAPLAN: Felsefeye ihtiyaç duyulmamış yani...

M.KAPLAN: Felsefeye ihtiyaç duyulmamış ama bu yanlış birşey. Bazılan felsefe insanı dinden-imândan çıkarır derler. Ben o kanaatte

değilim. Felsefe insana kaybettiği değerleri buldurur. Yeniden kendi değerlerimize dönmek için felsefeden dolaşıp gelmeliyiz.

S. KAPLAN: Sözü ettiğiniz değerleri kaybetmiş cemiyetler için doğru olabilir bu. Ama bizde kaybedilmiş birşey yokmuş ki... Sistem sapaşlam...

M.KAPLAN: O başka... Ama o da biraz... Ahmet Mithat Efendinin bir sözü vardır. Diyor ki: "Bizim felsefeye ihtiyacımız yoktur. Kâfirler, Müslüman olmadıkları için hakikate ulaşamamışlardır. Er-geç onlarda hakikate ulaşacaklardır. Ulaşacakları hakikat de İslâmiyettir. Bunun için bizim felsefeye ihtiyacımız yoktur. "Bu insanı cahil bırakan birşey. Kaldı ki, Ahmet Mithat Efendi, bütün gücünü kudretini, Batıyı bilmesine borçludur. Bakın Alain'in talebelerine söylediği bir sözünü tekrarlayayım. Sınıfa girdiği zaman tahtaya iki cümle yazmış: 1. Hakikati bütün ruhunuzla arayınız. Çünkü hakikatten daha üstün bir değer yok. 2. Hakikate giden en uzun yolu tercih ediniz. "Bu entere-san, çünkü insanlar özete alışıyorlar.. Şüphe etmek son derece lüzümlüdür. Tanrı var, kâinat var, matematik var. Şüpheden korkmamak lâzım. Tanrıyı bulmak için, hakikati bulmak için şüpheden geçmek lâzım. Onun için, uzun yolu tercih etmeli... Ben hiç spor bilmem. Birisi kalksa da bana "yahü sana bir kupa versek" dese, ne yapayım ben bunu?.. Esas sporcu odur ki, koşacak, terleyecek...

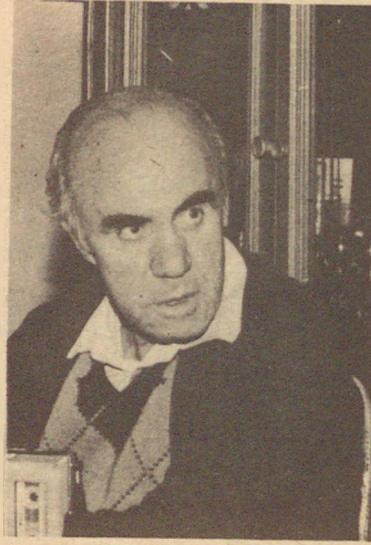
S.KAPLAN: Bir bakıma çilesini çekecek...

M.KAPLAN: Evet, bir emek sarfetmeden elde edilen herşey boştur. Onun için, uzun yola gitmek lâzım. Eflâtun'un diyaloglarını okurken ben de şaşardım. "Yahü ne demek istiyor, özetlese..." derdim. Fakat sonradan anladım ki, özet felâkettir. Özet, sporu bırakmak demektir. Yani, gerçekten de hakikate giden en uzun yolu tercih etmek lâzımdır.

YAHYA KEMAL'İN ORTAYA ÇIKMASI TESADÜF DEĞİL

S.KAPLAN: Herkesin bildiği bir gerçek, Yahya Kemal Türk şiirinde bir dönüm noktası. Ancak, denilebilir ki, tanzimattan itibaren sosyal ve edebî şartlar elverişli hâle gelmişti. Yahya Kemal ne yapmıştır şahsiyetini kabul ettirirken, bu şartları zorlamış mıdır?

M.KAPLAN: Tarihin bazı anla-

"Yahya Kemal'in esas şahsiyet hâline gelişi, İstiklâl Savaşı sırasında Dergâh Mecmuası'nda olur."

rı vardır ki, o anlarda tarih, kendi mânâsını bazı şahsiyetlerde buluyor. Türk tarihinde böyle bir dönüm noktası var: Atatürk'ün ortaya çıkması... Tarih, milletin kabiliyeti varsa, kendisine yol gösterecek büyük fikir adamları, büyük kahramanlar, büyük şairler yaratır. Bunun için Yahya Kemal'in ortaya çıkması tesadüfî değil. Ne zaman ortaya çıkar Yahya Kemal? 1910 yılından sonra... Bakın o yıllarda Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri, Halide Edip, Mustafa Kemal var... Niye o yıllarda ortaya çıkıyor bütün bunlar? Bunu Gökalp'in fikriyle izâh edebiliriz: "Buh-ranlı yıllarda... "Bir imparatorluk çöküyor, çöküş bir facia... Yahya Kemal'in esas şahsiyet-hâline gelişi, İstiklâl savaşı sırasında Dergâh mecmuasında olur. O esnâda Anadolu'da Mustafa Kemal vardır. 1910-1920 yılları Türk tarihinin en buhranlı yıllarıdır.. Ve birdenbire, Türk tarihinin mânâsını anlayan, ona yol gösteren bir düzine insan çıkıyor. İnsan vücudunun en hassas yerinin deri olması gibi, bir milletin vücudunda da sınırlar cilt gibidir. Atatürk Selânik'ten, Yahya

Kemal Üsküp'ten, Ziya Gökalp Diyarbakır'dan, Ahmet Haşim Bağdat'tan geliyor... Tabii, Yunanlı Anadolu'ya girince her taraf sınırlanıyor, yani bütün vücut yanıyor. İmparatorluğun çöküşünü hissetmek ve buradan yeni bir irâdenin doğması. Yahya Kemal şair olduğu için şiir şeklinde, Mustafa Kemal asker olduğu için askerlik şeklinde, Ziya Gökalp de fikir adamı olduğu için fikir şeklinde tecelli ediyor. Sebebi bu, yani tesadüfün değil de, tarihin yaratmış olduğu insanlar bunlar.

DÖKME HEYKELLE DÖVME ARASINDA FARK VARDIR

S.KAPLAN: Peki Hocam, Yahya Kemal'in bu buhranlı yıllarda ortaya çıkıp da yaptığı nedir? Neden bu kadar önemli?

M.KAPLAN: Yahya Kemal'in Türk şiirinde yapmış olduğu yenilikler çeşitlidir. Başta güzellik gelir. Zaten şiirde esas olan güzelliktir. Nasıl askerlikte kahramanlık, dinde imân mühimse, şiirde de güzellik mühimdir. Yahya Kemal, bunun sırrını iki kaynaktan bulmuş: Divan edebiyatı ve Batı Edebiyatı. Divan şiiri ile Batı şiiri bu noktada birleşiyorlar: Musiki... Divan şairleri musikiye fikirden daha çok önem verirler. Batıda da Yahya Kemal'in en çok sevdiği şairler Baudlaire, Verlaine "Herşeyden önce musiki" diyorlardı. Yahya Kemal'in bulduğu en büyük şeylerden birisi günlük dil, birisi de musiki'dir. Ayrıca bir de muhtevada, tarihin getirmiş olduğu tarih şuuru vardır. Tabii, bunlar birleşince "dil-musiki-tarih şuuru" olarak kolayca formüle edilebilir. Yahya Kemal bunları bir araya getirebilmiştir. Yahya Kemal'den önce dil yok mu? Var, Mehmet Emin'de var. ama musiki yok... Haşim'de, Yahya Kemal'in anladığı mânâda dil yok, musiki var ama tarih şuuru yok... Yahya Kemal bir kültürün şairidir. Bütün ömrünü şiire vermiş, şiir için yaşamış, aşılması son derece güç bir şair... Herkes onun yanından geçiyor, bir sürü edebiyat cereyanı çıkıyor, ama O, dağ gibi orada duruyor. Yahya Kemal'in söylediği birşey var: "Nasıl bir ilim geleneği varsa, şiir geleneği de vardır." Arkasından ekliyor: "Eğer bizim şahsiyetimiz yoksa, gelenek bizi basmakalıba götürür, taklitçiliğe götürür." Geleneğin en büyük şeyi yaşmak... Bâki var, Fuzûli var, Nef'i var, Şeyh Gâlip var... Yahya Kemal, "ben bunlarla yaşa-

çağım" diyor. Bunlarla yarışmayan bir insan şair olamaz. Yahya Kemal sırtını geleneğe yaslıyor. Şimdi herkes yenilik peşinde, yenilik geleneğin içinden elde edilirse değerlidir. Yahya Kemal vezin icat etmemiş, mevcut vezinden faydalananak, gelenek içerisinde şahsiyet olmasını bilmiştir. Onun dehâsı da burda. Pascal dâhiyi "Herkes benzeyen ve hiç kimseye benzemeyen insan" olarak tarif ediyor. Yahya Kemal'in dilinde hiçbir yeni kelime yoktur. Bugünkü şairlerin bazılarını, yeni kelime icat etmekle şahsiyet kazanacaklarını zannediyorlar. Oysa Yahya Kemal'in icat ettiği hemen hemen hiçbir şey yok. Ama şahsiyeti var. Senteze ulaşmış, mükemmeliyete ulaşmış. Yahya Kemal'in sırn, işte burada... Bizde yenilik peşinde olanların ilk yaptıkları şey, mâziyi reddetmek... Ama bu yarışa tek başına girmek demektir!.. Etrafında ne Bâki var, ne Fuzûlî, ne de Şeyh Gâlip... Atını istediğinin gibi koştur. Yahya Kemal kiminle yarıştığını biliyor. Şiirin evrensel kâidelerini biliyor. Şiir, dil'e, dil musiki-sine, dilin yoğunlaşmasına dayanır. Bizim Divan edebiyatımızda da bu böyle. Divan edebiyatının en büyük tarafı, dünyayı bir beyte sığdıracak kesafeti bulmasıdır. Yahya Kemal, Batıda da bunu görmüş. Bilhassa bizim pek önemsemediğimiz Jose Maria d'Heredia gibi, şiiri plastik bir heykel sayan şairleri sevmiş ve şiirde mükemmeliyeti gaye edinmiştir. Yahya Kemal'den önce gelen insanlar, vatanperver insanlar. Ama vatanperverlik başka, şiir başka... Yahya Kemal, Batıdan sembolü de almıştır. Sembol bulmak çok önemli, sembol şiire bütünlük kazandırır. Onun "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" şiirinde hiç unutamadığım bir mısra vardır: "Taşı yenmiş nice bin mimariyle", Bu "taşı yenmek" son derece önemli birşey. Sanat zordadır, kolayda değil. Betondan istediğiniz gibi evler yaparsınız, fakat hepsi çirkin olur. Neden? Çünkü, beton haysiyetsiz bir maddedir. Taşı her şeyle sokamazsınız... Dökme heykellerle dövme arasında fark vardır. O katı maddeyle uğraşmanın verdiği birşey var ki, işte Yahya Kemal bunu yapmıştır.

Atalarımız günlük dille şiir yazmamışlar ama Yahya Kemal ısrar etmiş, Türkçeyi şiir yazacağına demiş ve başarmış.. Sonra Yahya Kemal'in şiir estetiğini biliyorsunuz. Dili beste haline getirmek... "Söz odur ki dilde gezer bir mesel gibi"

"Yahya Kemal, kanaatime göre Osmanlı-Türk medeniyetinin şairidir. Büyüklüğü de buradan geliyor.

diyor. Atasözleri asırlarca öteden gelir. Divan-ı Lügat-ül Türk'teki atasözleri bugün de söylenir. Yahya Kemal, atasözlerini örnek alıyor. Bir anket yapın, görürsünüz. Şiir seven, şiirden anlayan insanların hepsi Yahya Kemal'den birşeyler okuyabilir size. Yüzlerce şair var. Acaba onlardan bir mısra hatırlarlar mı? Yahya Kemal, Süleymaniye Camii gibi bir eser inşa etmiş... Biliyorsunuz O, âbideleri çok severdi, Türk'ün dehâsını da âbidelerde arardı. Bende birkaç kere Yahya Kemal'le İstanbul'u dolaşmak saadetine nail oldum. O, İstanbul'daki bütün âbideleri dolaşmıştır. Zannediyorum, Yahya Kemal ve Tanpınar'ın dışında hiçbir Türk şairi böyle bir âdet edinmemiştir. Hiç unutmam, Üsküdar'a gittik. Orada çeşmenin karşısında durduk. Belki bir saat, bize o çeşmeden söz etti. Yahya Kemal, benim kanaatime göre Osmanlı-Türk medeniyetinin şairidir. Büyüklüğü de buradan geliyor...

S.KAPLAN: Yahya Kemal bir şiirinde "Yarabbi var mısın yok musun indimde hepsi bir/ Lâkin adınla ülfetimiz var ki hayli eskidir" diyor... Genel olarak, Tanzimattan

sonraki nesilde bir inanç problemi var. Tanpınar'da buna dahil. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

İMÂNIN SAFİYETİNİ DEVAM ETTİRENLERE NE MUTLU

M.KAPLAN: Şimdi, inanç meselesi çok derin bir mevzuu. Size aileden namaz kılmak, oruç tutmak gibi ibadetler öğretilir. Siz ömür boyu bu alışkanlığı devam ettirirsiniz. Bu bir inançtır, aynı zamanda bir alışkanlıktır. Fakat, Tanzimattan sonra, Türk aydınlarının büyük bir kısmı aileden gelen inancı kaybetmiştir, Batı medeniyeti ile karşılaşınca şüpheye düşmüşler, buhran geçirmişler... Türk toplumu, büyük bir kriz geçirmiş... Bunu derinden yaşayanların birisi Fikret'tir. "Bütün boşluk/ zemin boş asûman boş/ kalb-î hüsrân boş" diye onun müthiş bir boşluk şiiri vardır. Mehmet Akif bile buhran geçirmiş "Ağzım kurusun yok musun ey adî-lâhî" diye uçurumun kıyısına kadar gelmiş. Bu bakımdan, Yahya Kemal'in bütün Türk aydınları gibi bir buhran geçirmesini mazur görmek lâzım. İmânının sâfiyetini devam ettirenlere ne mutlu... Fakat buhran geçirenlere de dikkatle bakmak ve saygı duymak lâzım. Ziya Gökalp intihar etmiş, ondan önce birkaç Türk aydını daha intihar etmiş... Bir de arada, kendini aldatanlar ve Tanrıyı aldatıklarını zannedenler var... Oysa Tanrıyı kimse aldatamaz. Fakat çevreyi aldatır, dindar görünür. Ben, dinsizleri dindar görünenlerin birçoğuna tercih ederim... Dinsizlikten dine gitmek mümkündür. Çünkü, dinsizlik bir nevi buhran demektir. İnsan dinsiz kalmaz. Fakat sahtekârlıktan Allah'a gitmek mümkün değildir. Bir de dinin çeşitli şekilleri var. Kur'an'da da var, gelenekte de var. Ne diyor Yunus Emre- benim en büyük şeyhim Yunus ve Mevlânâ'dır- "Kırk Kâbeden yeyrektir/ Bir gönül ziyareti..." Bu harikulâde birşey... Paranız varsa Kâbeye gidersiniz, fakat gönül ziyareti, o çok önemli birşey... Yunus "Gönül Çalabın tahtı" diyor. Kafamda öyle bir kitap başlığı var. Dindarlık, Kur'an'a tamamen uyumak ve dinin insanlara vermiş olduğu yüce değerlere imân etmek demektir. İyilik, vatanperverlik, ilim-kültür dindarlığın bir parçasıdır. Birçok insanlar bu yoldan dindardırlar. En güzel elbet, ilimle imânı birleştirmek.. Öyleleri çok mutlu insanlardır.. Ama çeşitli dindarlık şekilleri var-

dir. Yahya Kemal'i, zikrettiğini z mısralardan hareket ederek dinsizlikle suçlamayı-ben sizin suçladığınızı söylemiyorum, fakat suçlamışlardır daima"-ben doğru bulmuyorum.. Onun korkunç bir hüznüyle dolu şiirlerinden birisi "Atıkvalde den İnen Sokak"taki yalnızlığıdır. Çok hazin gelir bana. Ortada oruçsuz bir başına kalıp cemaatten kopmuş olması... Milletini seven bir insanın kendisini yalnız hissetmesinin ızdırabı büyüktür. Ben Yahya Kemal'i bu mânâda dindar telâkki ederim. Allahın onu affettiğine kaniim. Bir takım adamlar öyle görünürler de, buhranı gerçekten yaşamazlar. Bazıları da teselli bulurlar. Dünya güzel, insan Allah'a muhtaç olmadan da dünyada yaşayabiliyor. Dinsiz olmak çok kolay, çünkü görüyorsun... Ama düşünmeye başlınca şaşırıyorsun. Varlığı düşünen hiçbir şeyi izâh edemiyorsun. Ben biraz felsefeye meraklıyım. Şu gözün varlığını hiçbir bilim adamı izâh edemez. O ne güç idraktır... Her köşeden, her varlık Tanrının gücünü isbat ediyor. Yani yolda kalmak bir de... Dindar olursunuz, ama iş bununla bitmiyor... Çözü aştıktan sonra bir noktaya geliyorsunuz... Ortada kaldıktan sonra yersiniz, eğlenirsiniz... Bu kadardır hayat. İnsanların çoğu bugün eğlenceli bir hayat peşinde. Pekâla insan hayatını gaflet içinde geçirebilir, varlığının şuuruna varmadan. Sanatın esas fonksiyonu orada, sanatkârlar varlığın şuuruna varyorlar. Yahya Kemal'in şiirlerinde çok büyük bir "öte" duygusu var. Mavera.. Bütün şiirlerinde var bu. Krizi atlattı, değerlerini bulmuş, milletine inanmış, genel mânâda İslâmiyete inanmış, yani büyük bir din olduğuna inanmış, şiire, sanata, dostluğa inanmış... Yahya Kemal'in Necip Fazıl'dan farkı bu: Necip Fazıl buhran içinde öldü, gitti. Acırım ben Necip Fazıl'a... Hakiki bir Müslüman huzura kavuşan insandır... İslâmiyetin ta kendisi "teslim olmak"tan gelir. "Âşıkta keder neyler/ Gâm halk-ı cihândır" diyor şair... Necip Fazıl belki bulmuştur, bilmiyorum, günahına girmeyeyim ama bize buhranını vermiştir... Yahya Kemal'de huzur vardır. Tabii, o da önemli, küçümsemiyorum ben... Ama huzur daha önemli.

S.KAPLAN: Şimdi, ben şiir ve hikâye tahlillerinize gelmek istiyorum. Kendi deyiminizle structuralist yani yapısalcı bir tahlili benimsediğinizi söylüyorsunuz. Bir edebî met-

**"Korkak bir şairi
benim aklım
almaz, şair
mutlaka cesur
olmalıdır.
Âlimleri de,
filozofları da
aşmalıdır."**

nin bu metotla tahlili kâfi mi? Özellikle Freud veya Yung'a dayanan tesbitler...

M.KAPLAN: Benim edebî tahliller yapmam bir nevi fikri macera olmuştur. Yola çıkış noktaları var. Yerim arasında bir yığın fark vardır. Başlangıçta Fuat Köprülü'nün talebesi olarak, edebiyat ile toplum ve tarih arasında çok sıkı bir münasebet olduğuna kani oldum. Şairin, yazarın geniş tarih çerçevesinde ele alınmasını, sosyal şartlar zarûri kılıyor. İkincisi, bende başından beri psikoloji vardı. Edebiyat ile psikoloji arasında münasebet kurmayı denedim ve gerçekten edebiyatta insan ruhu arasında ilişki olduğunu anladım. Ayrıca stilistiğe, üslûba ehemmiyet verdim. Stilistik uzun müddet beni uğraştırdı. Daha sonra bizzat edebî metnin önemine kanaat getirdim. Yani, yazar eserini vücûda getirirken, toplumdaki farklı birşey yaratıyor. Yazarken hepimiz farkederiz. İlk çıkış noktasından farklıdır yazdıklarımız, aksiyon halindedir. Sanat değiştirdiği için, sanat eseri müstakil bir varlık oluyor. Kendi içinde müstakil bir varlık. Stilistikle uğraşırken, dil meselesi beni çok düşündürdü. Fakat daha sonra, varoluşçuluk felsefesinde, fenomenoloji metodu, bizzat varlığın kendisi üzerinde düşünülmesi gerektiğini bana öğretti. Edebî eserin kendisi zaten bir dünyâ. Müstakil olarak metin tahlillerini esas aldım. Bugün de aynı kanaattayım. Metni, çeşitli bakımlardan incelemek ve toplumu da, metafiziği de, şairin ruhunu da metnin içinde bulmak mümkün.... Edebî eserlerin kendisi üzerinde uğraşırken, belki sanatkârın bile aklına gelmeyen, gayri-şuurlarından geçen birçok şeyi buldum. Bir tek metoda değil, çeşitli fikirlere başvurdum. Alain-Yine Alain- "Fikir" diyor "anahtardır, bir kapıyı açar-

sınız. O anahtar açarsa açar, yoksa başka anahtar..." Ben bu metodu takip ettim. Şiirlerin kapılarını açabilmek için bazan psikoloji, bazan sosyoloji... Beni çok âciz bırakan, hiçbir anahtarla kapısını açamadığım şiirlerle de karşılaştım. En güç zelleri de galiba onlar...

**ŞAIRLER,
MÜNEKKİDLERE
ALDIRMADAN ŞİİR
YAZMALIDIR**

S.KAPLAN: Şimdi Hocam, Bu tahlillerde ortaya çıkan bir durum var. Diyelim ki şair, sizin bir yorumunuzu okuyor. Ondan sonra "aman şu kelimeyi kullanmayayım, Oidipus kompleksi olarak anlaşılır, şunu kullanırsam anarrahmine dönüş olarak nitelenir v.s." gibi içinden çıkarmaya çalışıyor bir durumla karşı karşıya kalıyor. Bu durum, şairin hürriyetini tahdit etmiyor mu?

M.KAPLAN: Tabii, elbette... Benim çok sevdiğim bir şair arkadaşım vardır: Zeki Ömer Defne. Zeki Abi deriz... İyi şairdir. Onun "Ziller Çalacak" diye bir şiirini tahlil etmiştim, orada da annesiyle bağlantı kurmuşum. Köpürmüş bana "nereden çıkartıyor bunları?" diye... Şimdi, şairle araştırmacının münasebeti demeyeyim- arasında, benzetmek gibi olmasın, doktorla hasta arasındakiine benzer bir münasebet vardır. Şimdi, bizim durumumuz bir nevi doktor gibi oluyor. Akla hayâle gelmeyen şeyleri buluyoruz. Şairlerde bundan şüphe ediyorlar. Şüphe etmekte haklıdır ama bu, her insanın sıhhatli veya hasta olmasına mâni değil... Yani şairler, münekkidlere aldırmadan, şiirlerini yazmalıdırlar. Ben şaire, filozoflardan fazla değer veririm.. Filozofların cesaret edemediklerini onlar imajlarıyla bulurlar. İnsanlığı yeniliğe götüren en büyük güç-hayallerinin güç olması bakımından- şairlerdir. Bu bakımdan korkak bir şairi benim aklım almaz, şair mutlaka cesur olmalıdır. Âlimleri de, filozofları da aşmalıdır... Çünkü o, karanlığın içindeki bir ışıldak gibidir...

S.KAPLAN: Doktoru bile şairin malı yani...

M.KAPLAN: Elbette, elbette... Doktor ne ki?... Gerçekten de, insanlığa yol gösterenler bir peygamberler, bir de şairler olmuşlardır. O bakımdan, şair kendisine güveniyorsa yeni bir ilmin temelini atar. Freud nereden çıkmıştır? Adı üstünde, Oidipus kompleksi... Edebî eser işte... Pek çok büyük fikirler

edebî eserlerin içinde gizlidir. Büyük şair, kendi tenkitçisini yaratır...

S.KAPLAN: Son zamanlarda bir "genç nesil" lâfı moda oldu. Siz modern edebiyatı, gençleri takip ediyor musunuz? Dikkatlerinizi çekenler var mı?

M.KAPLAN: 1960 yılına kadar büyük bir dikkatle takip ettim gençleri. Ondan sonra pek takip edemedim. Vakit yoktu çünkü. İstanbul Mecmuasında "Gençlerle Başbaşa" diye bir sütun vardı, orada gençlerle sohbet ederdim. Günde eli-altmış tane şiir okurdum. Daha sonra, belki ben müşkülpesent oldum, fazla tad alamadım. Çünkü, Bâki diyoruz, Fuzûli diyoruz. Yahya Kemal diyoruz... Edebiyat tarihini görünce insan korkuyor. Binlerce şair var Divan edebiyatında, on tanesi kalmış bugüne. Türkiye'de şiir yazan insan çok. Üstelik bugün, or talama bir şiir dili teşekkül etti. Bu şiirleri okuyan insanlar, biraz da kabiliyet varsa, şiir yazabilirler... Cumhuriyet Devri Türk Şiirini yazarken, itiraf edeyim, hassasiyetimi kaybettiğimi zannettim ve şiir zevkine givendiğim arkadaşlarıma sorayım dedim. Ama nafile... Zaten ben yeni şair keşfetmekten ziyade, keşfedilen, şairliği tasdik edilenler üzerinde duruyorum.

KÜLTÜR BUGÜN DEMEK DEĞİLDİR

S.KAPLAN: Gelecekte Türk edebiyatının ufku aydınlık görüyor musunuz?

M.KAPLAN: Türk edebiyatı bugün, bütün Türkiye gibi kaynaklarını kaybetmiş durumda. Geleneğini bilmiyor. Bunun kadar feci bir şey olamaz. Bu, bir insanın hafızasını kaybetmesi demektir. Son derece tehlikeli... Bugün Türkiye, asırlardan beri devam eden muazzam kültür birikimini kaybetmiş durumda, ve bundan da memnun... Tehlikeli olan asıl bu... Onu bir nevi kurtuluş zannediyor...

S.KAPLAN: Dilin değişmesinin bunda rolü yok mu?

M.KAPLAN: Çok büyük rolü var... Fakat şunu da söyleyeyim, dil değişir. Dil değişmesi ayrı bir olay, kültür edinmek başka bir şeydir... Elbette bugün ben de aynı dille yazıyorum. Fakat kültür, "bugün" demek değildir. Kültür, kaynaklara gitmek, asırlar ötesinden gelmek demektir. Nası ki Alain, felsefede "hakikate giden en uzun yolu tercih edin" diyor, benim de şairlere tavsiyem, Orhun kitâbeleri-

“Bazı şairler ilhamlarına güveniyorlarsa, ilham bir bataktır. Çok geniş bir kültüre ihtiyacımız var.”

ne gidip oradan buraya gelmeleri. Cumhuriyet devrinde bir gelenek teşekkül etti. Ama zaman az, en az beşyüz sene lâzım. Bazı arkadaşlar diyorlar ki "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri"ni değiştirelim, ben de aynı kanaatteyim. Orada yetmiş kadar şair var, toplanan on şair olur. Ben oraya sesi birbirinden ayrı olan şairleri almaya çalıştım. Bir tek şiire veya beyte rastlamak için kaç kitap kaşındırdım... Bence günümüz şairlerinin yapması gereken şey Divan edebiyatını ve aruzu çok iyi bilmek... Öyle zannediyorum ki, yeniden aruza dönmekte fayda var. Ama hapishânedir bir bakıma gelenek... Bugünkü şiir biraz çıkmazda. Ben birşey bulamıyorum... Elbette asır ve Türkiye çok kaşık. Bazı şairler ilhamlarına güveniyorlarsa, ilham bir bataktır. Çok geniş bir kültüre ihtiyacımız var. Atom çağındayız, din yeniden ortaya çıkıyor. Ama, kolay Müslüman oluyorlar. Kolay... Ben henüz çözü aşamadım... Yani, hakikate giden en uzun yolu... Herkes kolayından birşeyler olmak istiyor...

MÜSLÜMAN OLMAK ZOR,

S.KAPLAN: Türkiye'de kolay şöret olmak mümkün belki ama, yaşadığımız çağın sıkıntıları, çağın insana yüklenişi düşünülecek olursa, kolay Müslüman olmak mümkün mü acaba?

M.KAPLAN: Mümkün değil işte... Onu söylemek istiyorum... Müslüman olmak zor...

S.KAPLAN: Özellikle yaşadığımız çağda...

M.KAPLAN: Tabii, ama olabilir. Bunu kolay gösteriyorlar, olabilir, kimseyi tenkit etmek istemiyorum. Dine büyük saygım var. Ve Türkiye'de dine karşı yeni bir hamle başladı. Din, insanları asırlarca beslemiş bir kaynak. Dinsizin dahi, dini çok iyi bilmesi gerektiği

kanaatindeyim. Sonra dinde çok şey yapılabilir. Bütün şairleri inkâr ediyorum zannetmeyin, Sezai Karakoç büyük şair, gerçekten değer verdiğim bir şair. Yıllar önce tanışmıştık ama şimdi nerdedir, bilmiyorum. O dini çok yeni bir biçimde ele alıyor. Onun lâyık olduğu ilgiyi bulacağına kaniim. Behçet Necatigil yıkılmış bir insan, sentaksına varıncaya kadar yıkılmış... Muzdarip bir insan, gerçekten de muzdarip... "Bakın ben ne kadar muzdaribim" diye acısını satanlardan değil... Ve çok kültürlü bir insan. Fazıl Hüsnü makineyi boşa dönderen ama bazan da parlak imajlar bulan bir şair. Temele indigine kani değilim.

S.KAPLAN: Bir de Attilâ İlhan var... "Mehmet Kaplan, benim sarhoş olduğumu isbatlamak için yirmi sayfa yazı yazmış. Bir telefon etse öğrenebilirdi." diyor...

M.KAPLAN: Haklı olabilir... Attilâ İlhanı gençlik yıllarımda tanıdım ben. Sonradan çok değişti. Çok enteresan bir şair. Hakkında tam bir kanaatim yok. Fakat, çağı belki Türkiye'ye en iyi anlatanlardan birisi diyeceğim. Guze Ukralan yazıyor. Milliyet'teki ükraları çok beğeniyorum. O kadar kısa yerde, pek çok şey söylüyor. Şiirlerinde biraz geveze... Yani çağı anlamış da, kemale ermemiş... Daha henüz tam şeklini bulamamış bir insan intibânı veriyor. Şiirlerinde romanlarında pek bir şey olduğuna kani değilim. Filmini de şahsen beğenmiyorum. Takip ediyorum ama hiç lezzet almıyorum. Ama yine de, beni en çok düşündüren, basmakalıbı kıran insanlardan birisi... Mükemmel değil de enteresan buluyorum...

AYDINLAR DİLEKÇESİ

S.KAPLAN: Hocam, son olarak "Aydınlar Dilekçesi" diye bir olay var Türkiye'de. Cemil Meriç "bana getirselerdizi imzalıydım" diyor... Siz imzalar mıydınız?..

M.KAPLAN: Vallahi, ben şiirde mükemmeliyete inandığım gibi iyi vatandaşlığa inanırım. Vatandaşlığın da bir ölçüsü var. İyi vatandaş olmak lâzım. İyi vatandaş, iyi şair, iyi âlim, iyi filozof gibidir. İyi vatandaş kimdir? Kanunlara saygı duyan insandır... Türkiye'nin içinden geçtiği buhranı bilmeyenler var. Bir aydının, hakiki bir aydının Türkiye'nin içinden geçtiği o çok büyük bunalımı bilmesi şarttır. Ben imzalamazdım onu...

S.KAPLAN: Teşekkür ederim...

Ayın olayı

Soruşturma

Yahya Kemal'in
100. Doğum Yılı

Münasebetiyle, derginiz Boğaziçi çeşitli çevrelere yaygınlaştırmayı amaçladığı bir "soruşturma" düzenledi.

Yahya Kemal'in daha iyi değerlendirilmesine yönelik bu çabanın ilginizi çekeceğini sanıyoruz.

SORULAR

1.
Yahya Kemal,
Türk
şürinde neden bir
dönüm
noktasıdır?

2
Yahya Kemal'in
şür estetiği
hakkında ne
düşünüyorsunuz?

3
Yahya Kemal'in
şürde
aktüel meselelerle
uğraşmamasını nasıl
değerlendiriyorsunuz?

4
Yahya Kemal'i
Divan şairi veya klasik
sayıyor musunuz?
Neden?

5
Bir sanatçı
olarak
Yahya Kemal'e
olan borçlarınız
nelerdir?

6
Yahya Kemal'in
En çok sevdiğiniz bir
mısraını
lütfeder misiniz?

“Şiiri Sevmemi O’na Borçluyum”

İlhan Geçer

1— Türk şiirine kendi sesini, kendi benliğini, kendi kültürünü getirdiği, şiirimizi rayına oturttuğu, ona yeni ve sağlam bir nitelik kazandırdığı için Yahya Kemal'i Türk şiirinde bir dönüm noktası sayıyorum.

2— Şiirlerini bir kuyumcu titizliği ile işleyen Yahya Kemal, şekil, ses ve mânâ güzelliği sentezi kurarak şiir estetiğinin doruğuna erişmiştir.

3— Aktüel meseleler, politik ve ideolojik çekişmeler bence de şairlerin işi değildir. Her yerde, her zaman bunlardan uzak kalmayı başaran şairler en güzel, en gerçek şiirleri vermiştir. Yahya Kemal de bu şai-

irlerden biri, belki de başlıcasıdır.

4— Yahya Kemal bir Divân şairi değildir. Olmak da istememiştir. Şiirleri divân tarzında olmayıp bir divânı da yoktur. Şiirlerinin biçim ve muhtevası da divân şiirinden farklıdır. Yukarıda belirttiğim nitelikleri dolayısıyla onu klâsik bir şairimiz sayıyorum.

5— Onun mertebesine asla erişmemekle beraber, biraz olsun şiir yazabilmeyi, şiir sevmeyi ona borçluyum.

6— Günler kısaldı. Kanlıca'nın ihtiyarları
Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları.

“İlk Çağdaş Şairimiz O'dur”

Cemal Süreya

En iyisi sorulan toptan yanıtlamak:

Yahya Kemal Beyatlı, Tanzimat'tan bu yana şiirin bir dil sorunu olduğunu gerçek anlamda kavrayan ilk şairimizdir. İlk çağdaş şair de O'dur (Ahmet Haşim'le birlikte). Yahya Kemal'i, kendinden önce, kendisiyle birlikte ve kendisinden hemen sonra yazmış hiçbir şairle karşılaştıramayız. Şiir kültürü, şiirinin kendisi, beğeni düzeyi bakımından onca üstündür onlardan. Bütün "Hece" ordusu karşısında şiirin zaferini onun kazanmış olması da bunu gösteriyor.

Bence, Yahya Kemal'den önce aruzcular sadece aruzu yazıyorlardı. Şiirin biçimi yok, kalıbı vardı. Bu yanlışlık, Yahya Kemal'in ve Ah-

met Haşim'in kazanılmış deneyine karşın, Hececilerde de sürüp gitti. Yahya Kemal, kalıbın ötesinde özgün bir biçim buldu şiirine. Konuşma diline yaslandı. Bir iç müzik yarattı.

En üretici, en nitelikli dönemi, "Eski Şiirin Rüzgârı"na doğrudan girmedikleri dönemidir, diyorum; "Nazar", "Ses", "İtri", "Erenköyünde Bahar", "Kar Musikileri"...

Dikkat edilirse, bütün kavgalara, değişimlere, sarsıntılara, yeni kuşakların ard arda ortaya dökülüşüne karşın, sözü dinlenir sanat kişilerinin hepsi Yahya Kemal'i yalnız bırakmamışlardır. İşte Orhan Burhan. Sözelimi işte Ataç, işte Sabahattin Eyüboğlu. İşte Orhan Veli.

“Yahya Kemal Has sanatçıdır”

Tarık Buğra

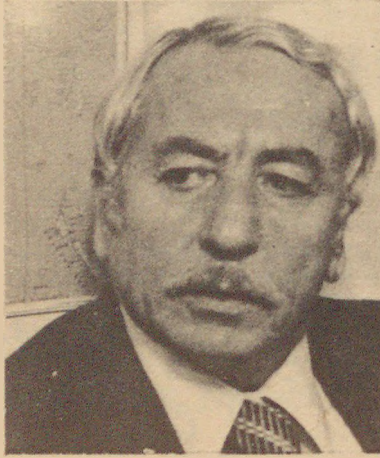
1— *Dönüm noktası* deyimi yerine *duruk* demeyi daha uygun görürüm. Şiir’de ve Türk şiirinde e-bette, dönüm noktaları vardır: Değer bakımından ne kadar değişik yerleri tutsalar da, meselâ bir Ali Canip, bir Mehmet Emin ve gene meselâ, bir Nazım Hikmet veya bir Orhan Veli şiirimizde dönüm noktasıdır; çünkü tarzları, şiir anlayışları taklid edilmiş, sürdürülmüş, yaygınlaştırılmıştır. Dönüm noktalarının arasında geliştirilenler, asılları bulunur.

Yahya Kemâl’e gelince, tektir o ve teklîğinde büyüktür. Aşılacak bir yana, tarzını ve anlayışını benimseyenleri düşük doğumlara döndürmüştür.

Kısacası, bana göre, şiir anlayışıyla, diliyle, söyleyişi ile, duygu ve düşünce dünyasının ilgi zenginlikleri ile taklid edilemeyen, sürdürülemeyene *dönüm noktası* değil, *duruk* demek doğru olur.

2— Bu değerli ve besleyici estetik üzerinde söz etmek bana düşmez. Bu önemli konu, başta üniversitelerimiz olmak üzere, şiir’in kültür, uygarlık ve millet olma çabalarında, ister istemez görev yüklenmiş araştırmacı, eleştirmeci ve inceleme kurumlarıdır. Bu konuda ben kendisinden okuduğum ve öğrendiğimce ancak şu kadarını söyleyebilirim:

Yahya Kemâl’in şiir estetiği, “*içtimâî müddeâ*” ya, yâni sosyal teze karşıdır; saf şiir’e yönelmiştir ve onu “*beşerin en büyük tesellisi*” sayar; düşünce nin vezinle anlatılışını şiir kabul etmez; hissedilmeyeni, nağmeleşmeyi ve dil güzelliğini en üst seviyede bulamayanı şiir dışı tutar; ulaşılması çok güç bir dikkat ti-

uzluğu ve çabasıyla her mısraı duygunun ta kendisi hâline getirmeyi amaç edinir.

3— Aykırı bir söz söylemekten korkuyorum; ama bu korkuyu yenmek gerek: *Aktüel mesele* dediğiniz şeyin önemi sıradan insanlar içindir. Ve aktüel meseleler, aslında, ana meselelerin çok derinlerden ve çok eski zamanlardan gelen serpintileridir. Politikacı ve politika araçları insanları bu serpintilere bağlar, has sanatçı ise onları bu ana meselelere, ana konulara ve, bir başka deyişle, insanı kendisine, kişiliğine çekmeyi iş edinir.

Bu yüzdendir ki, has sanatçıları bulamayan veya kavrayamayan toplumlar *aktüel mesele*’lerin anafında yıpranır, düğümlenir, sömürülür, sürüleştirilir.

Yahya Kemâl has sanatçıları mızdan biridir; şiirini kavrayanlara kendilerini buldurtur, kişiliklerini sağlamlaştırır; onları aktüel meselelerin üstüne çıkartır, ana meselelere

ulaştırır, artır, yüceltir; aktüel meselelerin çözümlenmesini, hükme bağlanmasını kolaylaştırır.

4— Yahya Kemâl’in *Dîvân Sürû* ile ilgisini göremiyorum. Aruzla söylemek ve şarkı, gazel, rübâî gibi şekilleri kullanmak, şiir değerlendirmesinde aslı olan estetiği göz ardı etmek olur. Yahya Kemâl, tek’ür ve tek’liği içinde klâsiktir ve çoğu katledilmiş kelimelerine rağmen, Türkçe ile doğmuş şiir severler ve şiire ulaşanlar için tipik bir klâsik olarak kalacaktır.

5— Borç kelimesini abartmalı, hiç değilse itici buluyorum. Sanatçı sanatçı ile beslenir ve aydınlanır; ama kişiliğini yapmış hiç bir sanatçıya borç senedi çıkartılamaz... Bu senet onun reddi, inkârı olur. Ben, Yahya Kemal’e, meselâ Falih Rıfkı’ya, meselâ Reşat Nuri veya Refik Halid’e olduğu gibi, bana dilimin güzelliğini, zenginliğini, anlatım gücünü duyurduğu için, sâdece, müteşekkirim.

Bana öyle geliyor ki, şiiri düzyazıda değil de nazımda arayan bir sanatçı olsaydım bile, ona borçlanmaktan titizlikle kaçardım. Bu kaçış idrâkini ben, bir sanatçı için, olmak, ya da olmamak meselesi sayıyor ve yaşama içgüdüsünden, nefisini koruma içgüdüsünden ayrı düşünemiyordum.

6— Bir *mısra-ı berceste* değil elbette; hattâ, belki de, *en güzel* sayılan onlarca mısrandan biri bile değildir; ama işte benim en sevdiğim mısra:

O kuş en kuytu bahçelerde öter.

Çünkü bu mısra’da ben, has sanatçının, duruk sanatçının, insana hüznü veren, hattâ trajik mâcerasını düşünür ve bulurum.

“Kökü Mâzide olan Âti”

Gültekin Sâmanoğlu

1— Şiirimizde yepyeni bir çığır açmış olan Yahya Kemal, yaşayan türkçenin sırlarını ve imkânlarını keşfetmiştir. Madde yerine ruha inanmış, hayata karşı iyimser olmuştur. "Mısra benim haysiyetimidir" demiş ve verdiği örneklerle haysiyetini korumuştur. Romanizm, klâsizm, neo-klâsizm, parnasizm, sembolizm ile divan ve tanzimat edebiyatımızın muhassalası (bileşkesi) olmuştur. Tarih-coğrafya ve Türk-İslâm sentezlerini yakalamıştır. Dili, vezni ve şekli önemsemiş, yeni ve millî eserler vermiştir. Kısaca:

Üstâd elinde serteser âhenk
olur lisan
Mızrâba ses verir kelimâtiyle
tel gibi!

demiş, şiiri kendi ifadesiyle "güftesiz beste" yapmış, Türk lirizmini yeniden bulmuştur.

2— Şiirine mânâ zenginliği, bedîi zevk veren söyleyiş güzelliği kadar musiki de hâkimdir. Ama, klâsik Türk musikisi duygusu. En değerli bir musiki eserindeki estetik, Yahya Kemal'in şiir estetiğiyle paralellik arzeder. İşte şiir estetiğinin "ses" olduğunu bir rübaisinin son mısrasında şöyle ifade ediyor:

Yarab bana bir ses yaratan kudreti ver.

3— İnsan, tabiat, aşk, gelenek, kültür ve tarih. İşte Yahya Kemal'in aktüel meseleleri. Yüzyıllar boyunca aktüalitesini muhafaza edecek temalar. Hem de eskilerin "mısra-ı berceste" dedikleri tek başına mânâ taşıyan, değeri büyük mısra ve beyitlerle işlenen temalar. Şayet, günübirlik meselelerle uğraşarak şiirini

politikanın boyunduruğuna kaptırsaydı, ne doğumunun 100. yılı münasebetiyle böyle bir "soruşturma" düzenlenirdi, ne de Türk şiirinde bir dönüm noktası sayılırdı.

4— Yahya Kemal'i yalnız "Eski Şiirin Rüzgânıyla", yani eski dille yazılmış olanlarıyla değil, bütün eserleri ile neo-klâsik hatta klâsik sayabiliriz. Zira vezin, kafiye ve şekle çok önem vermiştir. Mısra yapısı ve ses zenginliği ile yenilik getirmiş, fakat geleneğe bağlı kalmıştır. Kendi ifadesiyle "kökü mâzide âti".

5— Bu sorunun cevabını birisi 1968, diğeri 1971 yılında yayınlanmış iki şiirimde yer alan bir kaç mısraı vererek cevaplandırayım:

Büyümüş eserler, verilmiş nöbet
Bir kahraman elden, bir usta
ele.

İstanbul aşkına binlerce rahmet:
Fâtih'e, Sinan'a, Yahya Kemal'e...

(İstanbul Aşkına şiirimden)

O ki, Anadolu'ya ötedenberi
tanış;
Asya'dan Aktoprağa düşen
cemre'nin ilki.

Kulağına okunan ezan'la adı
konmuş

Fatih Sultan Mehmet'in, Yunus
Emre'nin ilki

Sinan'da kubbe, kemer, Yahya
Kemal'de beyit.

(Malazgirt şiirimden)

6— O kadar çok ki. En çok sevdiğim mısra ne ki, en çok sevdiğim pek çok şiiri var. İlle bir mısra söyleyelim dersek, kendisinin çok sevdiği mısralarından birini sunalım:

Kendi gök kubbemiz altında bu
bayram saati.

**Yahya Kemal,
Mısra yapısı ve
ses zenginliği ile
yenilik getirmiş,
fakat geleneğe
bağlı kalmıştır.**

“Yahya Kemal, Kültürümüzü Dantel Gibi İşlemiştir”

Sevinç Çokum

1. Yahya Kemal'in Türk şiirinde müstesna bir yer alışını, kalıcı olanı yazmasına, manevî değerlerimizin en iyi temsilcilerinden biri olmasına bağlıyorum. O, bu değerleri en güzel şekiller içersinde sunmuş, bizim gerçeğimizi, bizim dünyamızı yazmıştır. Biz bu şiirlerde aynı zamanda halis sanatkârın tavrını bulur, onu bir "gönül adamı" olarak hissederiz. Yahya Kemal, inandığını samimiyetle söyleyen bir şairdir. Sanatkârın mükemmel bir eser ortaya koyması, anlattıklarını derinden duymasıyla mümkündür. Yahya Kemal de böyledir. O, köklü bir kültürün şairidir. Onun eserlerinde tarihimiz, inancımız, musikî ve mimarimizle birlikte, milletimizin ruhunu buluruz. Diyebilirim ki, Mimar Sinan mimarîde, İtrî musikîde ne yapmışsa, Yahya Kemal de şiirde onu yapmıştır. Yahya Kemal, şiirin mi-mamandır.

2. Yahya Kemal'in dili de kültür dilidir. Divan edebiyatı nazım şekillerini denediği şiirlerinde bu kültür dili daha bariz olarak görülür. Kendi Gökkubbemiz deki şiirler ise İstanbul Türkçesinin en zarif, en güçlü kelimeleriyle örülür. Şiirlerinde aruzdan gelen, fakat onu da aşan, işte bu seçilmiş kelimelerle doğan bir musikî muhtevaya da son derece uygundur. Meselâ denizin ele alındığı şiirlerine bakalım; konu ve duygulara göre ayrı bir sesin hakim olduğunu görürüz. "Körfezdeki dalgın su"yun sesi başka, eski seferlerin hayâl edildiği denizin sesi başkadır. Bu uygunluk, bu kaynaşma Yahya Kemal'in şiirlerinin ayrı bir hususiyetidir.

3. Aktüel meseleler, şiire roman ve hikâyeden biraz daha uzak düşer. Bunlar zamanla birikerek, sanatkârın ayıklayacağı bir malze-

me haline gelebilir. Yahya Kemal, şiirine her devir için geçerli olan temaları, ebedî olanı seçmiştir. O bu cemiyetin bir ferdidir, fakat cemiyete mâziyle birlikte, yaşayan kültür değerleri içersinden bakar. Bu biraz da mizaç meselesi. Yahya Kemal kavganın değil, huzurun temsilcisidir. Günlük sıkıntılardan değil, maddî manevî güzelliklerin hakim olduğu bir dünyanın insanıdır. Onun arayışları, dünden bugüne ve yarına uzanır.

4. Yahya Kemal bir kısım şiirinde Divan Edebiyatının nazım şekillerini kullanmakla beraber, bu kültür malzemesi içinden kendisine has bir şiir çıkarmıştır. Meselâ, Lâle Devrine gazeller yazmıştır ama, bunlar modern insanın o devre bakişını aksettirir. Bu tür şiirleri belki de Divan Edebiyatına duyduğu hayranlıktan kaynaklanır. "Eski Şiirin Rüzgârıyla" da öyle şiirler vardır ki, tarihi tablo tablo bugüne getirir.

Millî tarih şuurunun aynası olan bu şiirlerde kültürümüzün dantel gibi işlendiğini, ebedileştirildiğini görürüz. Netice olarak, Yahya Kemal eski formlardan yeni söyleyişler ortaya çıkarmıştır.

5. Yahya Kemal'in eserleri, vatanına bağlı, inanan, sanatı seven herkese birşeyler vermiştir. Türk Şiiri denince ilk akla gelen isimlerden birisi de Yahya Kemal'dir. Çocukluğumdan bu yana İstanbul'un şurasından burasından onun şiirleri kulağıma gelir. İstanbul denince, Yahya Kemal'i hatırlamamak mümkün değildir. Birçoğumuz, İstanbul'un taşına toprağına onun bakışıyla bakarız. Yani Yahya Kemal bize, bakmasını da öğretmiştir. Bizim Diyar adlı romanım adını, onun "1918" şiirinde geçen şu mısralardan almıştır:

"Ve göz kapaklarının ardında
eski Vatan
Bizim Diyar olarak kaldı tâ
kıyamete dek."

Kaybettiğimiz Rumeli'yi anlatan bu romanın ilk sayfasına bu mısraları seçmemde şairin Üsküplü olmasının da payı vardır. Ben Yahya Kemal'in hayat tecrübelerini, sanatkârca duyularını, millî tarih şuurunu, kaybettiğimiz değerlerden duyduğu hüznü dile getiren nesirlerini de sevmişimdir. Rumeli'yi biraz da onun kalemîyle tahâyüül ettiğimi belirtmeliyim. Hatta, Bizim Diyar'da Yahya Kemal'in çocukluğu bulabilmek de mümkün.

6. Sevdiğim ve hafızama yerleşmiş pekçok mısra var. Bunlardan "Eylül Sonu"nda geçen şu iki mısra sık sık aklıma gelir.

"Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor.
Lâkin vatandan ayrılışın ızdırâ-
bı zor."

“Yahya Kemal, Şiirimizin Dönüm Noktası Olmuştur”

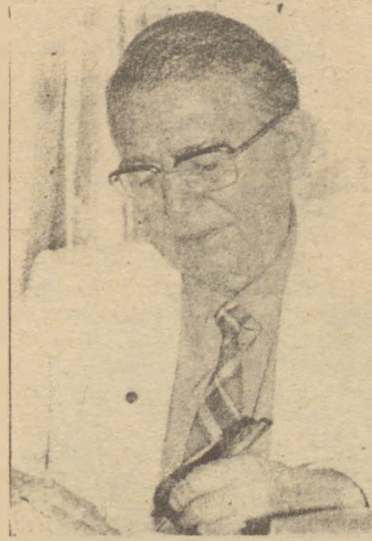
Bekir Sıtkı Erdoğan

1. Şiirimiz Yahya Kemal'e genceye kadar halka hitab eden şiir ve aydınlara hitab eden şiir olmak üzere yüzyıllarca iki ayrı yol izlemiştir. Divan Edebiyatımız ses estetiği ve söyleyiş güzelliğinin zirvesine vuk seldiği halde dili hiçbir zaman halka hitâb edememiş, aydınlar çevresinde kalmıştır. Halk edebiyatımız ise dil yönünden milletimize tümüyle hitâb ettiği halde, halk ozanlarının şahsî kabiliyeti çevresinde kapı, şuurlu bir estetik eğitimden geçmediği için başlangıcından günümüze kadar töresini kazanmış fakat aydın gönülleri doyuracak bir zevk düzeyine varamamıştır. Tanzimat ve Servet-i Fünûn yıllarında da batı etkisi kuvvetle hissedilmesine rağmen dil anlayışı değişmemiş, şiir aydınlar sınırını aşamamıştır.

Yahya Kemal ise gerek üstur, kabiliyeti gerekse yüksek kültür seviyesi sayesinde bu iki yolun temel özelliklerini birleştirmesini bilmiş ve şiirimizin dönüm noktası olmuştur.

2. Yahya Kemal'in şiir estetiğine gelince: Birinci sorunun cevabında Yahya Kemal'in üstün kabiliyet ve yüksek seviyelere varan bir kültür birikimine sahip olduğunu söylemişim. Bu pek çok düşünür ve yazarın ortak fikridir.

Bu imkânlarla bir de onun dokuz yıllık Paris hayatı ve oradaki gözlem ve eğitimini katacak olursak şiir alanında ki şuurlu adımlarını tesbit etmek kolaylaşır. Bu kadar zaman Paris'te kalması ve orada Fransız şairleriyle yakından kurduğu dostluklar onu bir Fransız şairi hayranı hatta taklitçisi yapacağı yerde büsbütün Türk ruhuna ve millî şiire yönelmiştir. Fransızların pür şiir ve kuğu sesi özelliklerini Türk şiirinde başarmasını bilmiştir.

Diyebiliriz ki Türk şiir sanatı rönesansı. Yahya Kemal'in ince kalemi ve soylu anlayışı ile tamamlanmıştır. Bunda Fransa'dan dönüşünde Millî Edebiyat Akımı içerisine girmesinin de bir dereceye kadar etkisi olmuşsa da Ziya Gökalp'in arıza gösterdiği hatalı tepkiyi benimsememekte, hatta "tahzib" milletlerarası ustalardan yüksek şiir zevki terbiyesi alma yolunda değişik bir adım atmakla şahsiyetini mısra mısra ortaya koymuştur.

Ziya Gökalp Rönesansın nasıl doğduğunu anlatırken Floransa'lı ustaların eski Yunan estetiğinden zevk terbiyesi aldıkları gerçeğine işaret eder. Dolayısıyla bize de böyle bir yol tavsiye eder. Oysa Yahya Kemal bu yüksek sanat terbiyesini altı yüz yıllık kültür mirasımız olan divan şiirimizde arar. "Eski Şiirin Rüzgârıyla" isimli eseri bunun en acık belgesidir. "Kendi Gök-

kubbemiz" böyle köklü bir zevk terbiyesi ile kendi kültürümüzün karışımından doğmuştur.

3. Yahya Kemal'in şiirde aktüel meselelerle uğraşmaması, ona soluklu şiir söylemeyi kazandırmıştır. Aktualite geçer şiir kalır. Günlük olaylar, günlük gazete yazılarını birazda mizah ve karikatürü ilgilendirir. Günler tez geçer değer yargıları değişir. Yüzyulmızın insanlarını tümüyle etkileyecek şiir geniş soluklar ister. Hele yüzyıllara miras kalması beklenen şiirde aktüel meselelerin hiç yeri yoktur. Yahya Kemal bunun bilincindedir.

4. Yahya Kemal güçlü bir divan sair sayılabilecek örnekler vermiş bir ustadır. Fakat "Kendi Gök-kubbemiz de yer alan hiç bir şiire divanda rastlanamaz. Onlar rönesansımızın örnekleridir. Şu halde Yahya Kemal çağımızın en güçlü şairidir, eskiyi bilen yeniyi yaratan geleceğe örnek olan. Kendisi de bunun bilincinde

"Ne harabi ne harabatıyım,

Kökü mazide olan âtiyim."

diyor. Olsa olsa onu klâsik, daha doğrusu Neo-klasik sayabiliriz.

5. Yahya Kemal'e şahsen çok şey borçluyum: En başta ilk aruz ahengini Yahya Kemal'in "Akıncılar" Şiiri ile ortaokul sıralarında tanıdım ve tadına vardım. Sonra tüm şiirlerini taradım şiirin mısra mısra gelişip bütünleştiğini, gerçek şiire giden yolun mısra'dan geçtiğini Yahya Kemal'den öğrendim. Ayrıca hece, halk tarzı şiir hatta serbest nazımda bile aruz ahengine yakın bir titizliği, büyük ustam, hocam Yahya Kemal'e borçluyum.

6. "İnsan âlemde hayâl ettiği müddetçe yaşar"

Büyük ustanın ruhu şad olsun.

“Yahya Kemal’in Estetiği, Bir Nağme Estetiğidir”

Hilmi Yavuz

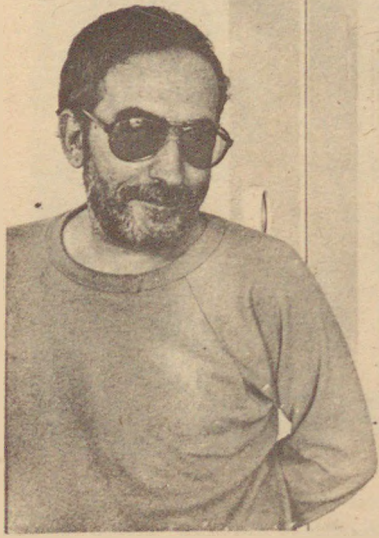

Foto: Merih Akoğul

1- Türk yazınında şiirin bir dil 'problemi' olduğunu keşfeden ilk şair, Yahya Kemal'dir. Onun Türk şiirinde bir 'dönüm noktası' olması bundan dolayıdır. Daha 1905'lerden başlayarak 'hâlis şiir'in, kendi deyimi ile 'hazır dil'le söylenemeyeceğinin bilincindeydi. Öyleyse yapılacak olan, (şevkin, hissin, ritmin) dil haline gelmesine çalışmak olmalıydı... Yahya Kemal, kendi deyimiyle ritmin dil haline gelmesini, konuşma dilinin 'eda'sında keşfeder. Bir konuşmasında "hissettik ki, asıl Türkçeyi 900 seneden beri yaza yaza değil, söyleye söyleye yaratmışız" diyecektir.

Yahya Kemal, Türk şiir geleneğine, deyim yerindeyse, tam zamanında müdahale etmiştir. Nedim ve Şeyh Galib dışında klasik Divan şiirimizin, 18. yüzyıldan başlayarak aşın bir belagat'e (eloquence) gömüldüğü, özdeyiş ya da 'hikmet söyleyen bir şiir haline geldiğini biliyoruz. Şiir ne kadar belagat'e, söz tasarrufuna gitmişse, düzyazı o kadar haşviyyata, laf kalabalığına gömülmüştür. Şiirde ve düzyazıda Yahya Kemal'in devraldığı gelenek budur: Bir yanda belagat'e dayalı şiir dili, öte yanda (Yahya Kemal'in deyişiyle) bir 'kitabet lehçesi' halinde, düzyazı dili... Dolayısıyla Yahya Kemal'in müdahalesi, şiir ve düzyazı geleneğini bu prosaisme'den kurtaran büyük bir kopma'dır. Dil, anlam ileten bir araç olmaktan çıkar (yani, prosaisme'den kurtulur), ritmin, hissin ve şevkin dönüşmesiyle varılan bir erek, telos olur. Yahya Kemal'de.

2- Tanpınar "Yahya Kemal'in büyük mazhariyeti eski şiirin asıl

hususiyetini veren, bize ait lirazmin esası olan ses'i bulmasıdır" diyor. Bu 'ses', ancak lirik şiir'de bulunabilirdi... Öyleyse şöyle diyebiliriz: Yahya Kemal'in estetiği, şiirin bir "müzik cümlesi" gibi kurulmasına dayalı bir 'nağme estetiği'dir. Kendi de söyler bunu: Lirik şiir, eski Yunan'dan beri, "tekamül ede ede sazını bırakmış, yalnız nağme kesilmiştir." Ne var ki, klasik Divan şiirimizin, mısra ve beyitlere dayalı mazmun estetiği ile, şiiri müziğe dönüştürmenin olanağı yoktur. Bu, ancak bir *terkipler*, bir kompozisyonla gerçekleşebilir. Yahya Kemal, klasik Divan şiirimizin mazmuna, dizeye ve belagat'e dayalı estetiğini kırarak, ve dizeyi büyük bir terkipler'in müzik tümcesine dönüştürerek lirik geleneği deyim yerindeyse, *restore* ede-

cek'tir.

3. Yahya Kemal, sizin deyimi-nizle "aktüel meselelerle" uğraşmasa bile, onu sürekli olarak belirli bir politik kültürel bağlam içinde düşünmek gerekir. Ama şunu da hemen belirtirim ki, geçmişe ilişkin şiirlerinin geçmişe dönüşü öneren bir tarihsel ya da politik bildirisi yoktur. Yahya Kemal, geçmiş zaman ardında, reaksiyoner bir Tarih anlayışını imlemez. O Tarih'in değil, Dil'in kendi kendini imlemesinin ardındadır: Tıpkı, Verlaine'in *Fetes Galantes*'inde yaptığı gibi... Şöyle de söyleyebiliriz: Yahya Kemal geçmişe, Tarih'e bir *estet* olarak bakar. Bir konuşmasından yola çıkarak şöyle örnekleyebiliriz bunu: Örneğin 'cami', Mehmed Akif'in şiirine, İslâm cemaatinin Allah'a ibadet etmek için toplandıktan dinsel bir mekan olarak girer. Yahya Kemal'in şiirinde ise bu bir arka plan, yani fon oluşturur: Cami asıl, İslâm uygarlığının plastik yetkinliğinin simgesidir Yahya Kemal'de O Tarih'i estetize eder. Bu anlamda da, güncel'dir onun şiiri: "Kökü mazide olan atı" olarak...

4. Yahya Kemal modern bir şairdir: Fransız şiirini ve bu şiirin problemlerini, en az klasik şiirimizin problemleri kadar iyi biliyordu. Bu bakımdan O, herhangi bir sınıflandırmanın dar kalıpları içinde dünülemez.

5. Yahya Kemal'in şiirleri, şiir öğrenme metinleridir. Ben kendi hesabıma, şiirin müziğe dönüşmesi bağlamında ondan büyük dersler aldığımı *onurla* söyleyebilirim.

6. "Yakuut fer almış denülür ma'denimizden".

“Herşeyden Önce Musiki”

Yahya Akengin

“Her büyük ve güzel saray gibi, onun da akıp giden zaman içinde parlaklığını kaybeden yanları olmayacaktır, denemez.”

1- Yahya Kemal'in şiirimizde bir dönüm noktası olmasının birkaç sebebi vardır. Bunlar, "tarih"i şiirin konusu yapması, aruzla Türkçe'yi dost kılması, en önemlisi de şiirde "mükemmeliyet"i hep ön planda tutmasıdır. Bunların yanısıra, O'nun şiirde bir dönüm noktası olmasına yardım edici tarihî şartları da hesaba katmak gerekiyor. Fikir akımlarıyla edebiyat hareketlerinin daima bir içiçeliği vardır. Olayların seyri, Yahya Kemal'in yanısıra var olan farklı anlayışları safdışı bırakmıştır ki bu da onun için bir şans olmuştur. Netice olarak Yahya Kemal üç ayrı unsurdan mükemmel bir terkip çıkarmayı başarıyor: Batı şiirini iyi tanınması, divan şiirini önemsemesi ve içinde bulunduğu dönemin arayışlarını isabetli değerlendirmesi, Yahya Kemal'in şiirine özel bir hüviyet kazandırıyor.

2- Yahya Kemal'in şiir estetiğine kaynaklık eden objeleri hatırlamak lâzım. Buna göre bunlar, Türk mimarisi, Türk musikisi, divan şiiri ve batıdaki şiir akımlarıdır. Yahya Kemal herşeyden önce bunların sırrına ermeyi başarıyor. Sonra da kendi sanatkâr mizacının neyin peşinde olduğunu tesbit ediyor. Mimarimiz ve musikimizin heybeti, divan şiirinin zengin dünyası ile tarihî zaferlerimizi ve başarılarımızı bir bütün olarak görüyor. Sonra, kendisinin de tenefüs ettiği çöküntü atmosferi karşısında, gözlerini bizim dışımızdaki âleme çeviriyor. Hem ferdin hem de cemiyetin, mevcut çöküntü atmosferi içinde ayakta durabilmesi, herşeyden önce bir âhenge sahip olma meselesidir. Bu, bir takım değerler manzumesinin yürürlükte olmasıdır. Yani tutunacak bir dal bulma meselesi, yalnız geçmişteki güzellikleri hayal ederek avunmak ya da dışımızdaki gelişmelere imrenerek bakmakla bu âhenk sağlanmazdı. Yahya Kemal, dışımızdaki âlemden yani batıdan metod almakta bir tereddüte düşmüyor. Aynı şekilde eskinin göz kamaştırıcı güzelliklerine ve onları oluşturan ruha, yaşanılan atmosferin şuurunda olarak yöneliyor. Bunları yaparken bir şair olduğu kadar bir mütefekkiridir. Meselâ Verlaine şiir için "herşeyden önce müzik" mi demiştir, Yahya Kemal bunu benimsiyor ve fakat iç dünyasında canlanan İt-rînin, Dede'nin sadâsı oluyor. O halde şiirlerindeki mısraların âhengine ve akışına onlar eşlik etmelidir. Fransız şiirinde geçmiş yüzyıllardaki zaferlere, hayata ve güzelliklere yönelerek ortaya çıkan eserleri

Yahya Kemal beğeniyor ve bakışlarını mâziye çeviriyor. Bu mâzi elbette bizimki olacaktı. Onlarda dekor Paris'tir, Versay'dır, Yahya Kemal'de bu İstanbul'dur ve İstanbul'dan başlayan haşmetli mimaridir. Şiirlerine bu özelliklerin yansması, bir dünya görüşü ve bir hayata bakış açısı ile mümkün olabilecekti. O halde Yahya Kemal o geçmiş asırlara ruh veren dünya görüşünün bugün için de neler ifade ettiğini ortaya koymalıydı. Bütün bunların yanında "halis şiir"i elde etme hedefinden şaşmaması gerekiyordu. Dilde yeni bir ses, anlatımda yoğunluk esastı, Yahya Kemal bu defa divan şiirinin "masra-ı berceste" sine eğiliyor. Yine divan şiirine yönelerek, aradığı yeni ses için aruzun uygun bir vâsıtâ olacağını görüyor. Yahya Kemal'in şiir estetiğini kurması; âdeta bir sarayın meydana gelmesi için temelinden çatısına kadar ne tür ne miktarlarda ve ne özelliklerde malzemeler kullanılması gerektiğini önceden araştırıp tayin ve tesbit etmek, sonra da yalnız bu malzemelere güvenmeyip, çalışmayı ve mahareti ön plana çıkarmak şeklinde olmuştur denilebilir. Şiirin sarayını da kurmuştur elbette. Her büyük ve güzel saray gibi onun da akıp giden zaman içinde parlaklığını kaybeden yanları olmayacaktır denemez. Önemli olan, bu estetik tavrın kendinden sonrakilere her zaman vereceği bir şeylerin bulunmasıdır.

3- Yahya Kemal'in şiirde aktüel meselelere bütünüyle uzak kaldığını söyleyemeyiz. Bir misâl olarak, Büyük Taarruz'un başladığı gün yazdığı şu dördüğü hatırlamak yeter:

Şu kopan fırtına Türk Ordusu-
dur Yârabbi!
Senin uğrunda ölen ordu budur
Yârabbi!
Tâ ki yükselsin ezanlarla müey-
yed nâmin
Galib et, çünkü bu son ordu-
dur İslâmın

Ancak, Yahya Kemal'in siyasi aktüaliteyi şiirinden uzak tuttuğunu söyleyebiliriz. Bunun sebebini, Yahya Kemal'in şiire bakışında arayabiliriz. Ayrıca Yahya Kemal, çok kimsenin yapabileceğinden ziyade, tek kendisinin yapabileceğine talip olma eğiliminde bir şairdir.

4- Bizim klâsik şiirimiz divan şiirimizdir. Yahya Kemal bir divan şairi değildir. Bana göre o bizim ilk neoklasimizdir.

5- Yahya Kemal'i iyi anlamak-
tır. 6- En sevdiğim mısraı değil
mısraları var. Bunlardan biri;
Bu emel gurbetinin yoktur ucu

“Yahya Kemal, Her Zaman Aktüalitenin İçinde Olmuştur”

Turan Alptekin

— Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal'in şiirinin asıl aksiyonu, "O dehâ öyle toplamış ki bizi mısraındaki sezîşte, yani büyük "toplama ve bir araya getirme" gücünde aranmalıdır, diyordu. Bir dehâyı görebilmek, bir bakıma, o dehâyı kendi içinde de taşıyor olmak demektir.

Yahya Kemal'in şiirinin bir önemli yanı da, dilin yaşayan kaynağından fıskırmış olması, bu yaşayan gücün, onun mısralarıyla, yeni bir kompozisyon, apollonien bir ölçü, bir düzen kazanarak kendini gerçekleştirmesi, şahıslaşması (objectivation'u) olayıdır.

Bununla birlikte, bütün bu değerler, şiirimizin ve kültürümüzün ulaşılması kaçınılmaz hedefleri olarak da görülebilirler. Bu sebeple, Yahya Kemal olayını, -bir dönüm noktası olmaktan çok-bir dil ve kültür olgunlaşmasının beklenen sonucu gibi alma eğilimindeyim. Esasen, dönüm noktası olmanın, bir şiir ölçüsü anlamına gelebileceğini de sanmıyorum. Öyle olsa idi, Hoca Dehânî'yi, Şînâsî'yi en büyük şairlerimiz saymamız gerekecekti: Şiir, bir büyüklüğe, ancak kendi geleneklerini kurduktan sonra ulaşabiliyor. Bugünkü şiirimizin veya şiirsiz dünyamızın asıl sorunu da, dili ve estetiği, geleneği içinde değerlendiren kadroların artık bulunmayışından kaynaklanmaktadır.

Ancak, Yahya Kemal'in, kendine kadar gelen bir eski-yeni, Doğu-Batı çatışmasını ortadan kaldırması önemli bir olaydır ve bu tavır, onu, bir kültür sentezinin ağırlık merkezi yapmaktadır.

— Yine Ahmet Hamdi Tanpınar hocamızın dikkatleriyle söyleyelim; Yahya Kemal'in sanatı, "apollonien" bir sanattır ve gazellerindeki "dio-

nische" karakterli içki ve aşk coskuntuklarında bile ölçülü bir müzikinin sınırlandırıcı varlığı göze çarpmaktadır: Bu şiir bizimle, -anlatan, tasvir eden bir estetiğin değil, kendini oluş halinde bulan ve oluş halinde açan bir güzellik dünyasının içinden konuşmaktadır. Fransa'da serbest nazım başlarken, onun, ülkesine vezin ve kafiye şairi olarak dönmesi de bu "apollonik" karakterden kaynaklanmış olmalıdır. Parnasse'in usta dil sanatkârı Hérédia ve "La musique avant toute chose..." mısraının ince şairi Verlaine'in etkileri, "néo-classique" Jean Mœreas'ın, vezin ve kafiyeyle dönüşle, yeneden ölçü ve âhenge giden estetiği; tarihçi bir seçiş ve değerlendirme ile birleşerek, açık, aydınlık, sade ve titiz işçilikli, bu ses ve kompozisyon şiirini hazırlamış görünmektedir.

Bununla birlikte, her estetikte, taşınan etkiler ve alınan zenginlikler kadar, bir önceki neslin ustaları ile birlikte yola çıkanların getirdikleri karşısında yapılan seçişlerin payını da unutmamak gerekir.

— Gerek kendi yolunu seçişleriyle, gerek dile getirdiği yaşantı ile her şiir aktüel olanı da birlikte taşır. İnsan, aktüel'in dışında kalmaz. Yahya Kemal de her zaman aktüalitenin içinde olmuştur. Aktüel'i algılayış tarzı ile dile getirişteki özel'lik bize bir eseri aktüalite dışında gösterebilir. La Fontaine, günün insan ilişkilerini ancak soyutlamalar ve masallaştırmalarla anlatabilmiş; bu, onun eserine, geçip giden aktüalite içinde, kalıcı bir genellik kazandırmıştır. Racine'in, Corneille'in, Shakespeare ve Moliere'in, bize kadar gelen insan değerlerinin arkasında, geniş aktüel mesajları olmalıdır. Yoksa tiyatro olarak, yazıldıkları günlerde işlevsiz (fonktion'suz) kalırdı. Şinasi'nin çok basit gördüğümüz "Şair Evlenmesi" nin de aktüel ve sosyal motif'leri vardır; "Gulyabânî", "Kesik Baş", yalnızca popülite birer hikâyeye, "Şıpservedi", "Başımıza Gelenler" gülüp geçmek için yazılmış safdil komediler olarak değerlendirilmezler. Biz onları atlamış olsak da, herbirinin aktüel, sosyal ve politik mesajları vermeye çalıştıkları açıktır.

Yahya Kemal'in İstanbul, vatan, dil, milliyet, tarih gibi bütün temaları bizim aktüel dünyamızın da temalarıdır. Bu aktüel'i seçişte hür olma, sanatın vaz geçilmez bir özelliğidir. Doğru olanı seçen, seçtiği doğrular geçerli oldukça yaşayacaktır.

İdeolojik ve politik aktüel'de ise, şairin dile getirdiği kalıcı değerler, dile getirmediklerine karşı veril-

miş bir cevaptır. Sanatçının, dilin "susma" işlevini seçmesi de aktüel bir anlam taşır.

— "Klasik" sözü romantik etkilerin kuralları bozmaya başladığı geçen yüzyılda, kalıcı ilkeleri koruyan eser anlamında kullanılmaya başlandı. Bu anlamıyla kültürlerin üzerinde birleştiği bütün "humanite"lerin birer "klasik" değeri taşıdığı açıktır. Fransa, bu kalıcı nitelikleri ilkin, XV. Louis yüzyılındaki eserlerde tanıdı; Fransız kültürü dil ve beğeni olgunluğunu bu eserlerde buldu ve onları birer klasik olarak benimsedi. Bu anlamda her toplum kendi klasiğini kültürünün övüncü olarak bulur ve okutur. Her dil, kendi klasiğini yaratarak olgunluğa erişir.

Yahya Kemal, Divan şiiri tarzıyla bir "néo-classique" kurmağa çalışırken, getirdiği dil ve biçim sağlamlığı, onun şiirine, Türkçenin klasiği özelliğini kazandırdı. Türkçede, dili ve şiiri, Yahya Kemal siz öğretmek mümkün değildir. Yahya Kemal'in bütün şiirleri sağlam, modern bir kompozisyon ve Türkçe sentaksın şiirde ulaşabileceği imkânlar düşüncesine dayanmaktadır. Bu sebeple, Yahya Kemal'i bütün eseriyle, Türkçenin klasiği olarak değerlendirmeye görüşümdedir.

Bununla birlikte, dili çok özelleşmiş nüanslarla kullanışı, Racine ve Corneille'e çok benzeyen mısra incelikleri, onun, ulusal dil sınırını aşmasını sanırım güçleştirmektedir. Hayvâm rubâîlerinin usta çeviricisi, o kadar ulusal bir şiir yaratmıştır ki ne bir international'in, ne de klasik kelimesinin genel anlamındaki "humanite"lerin okunma yaygınlığına ulaşabileceğini düşünemiyorum.

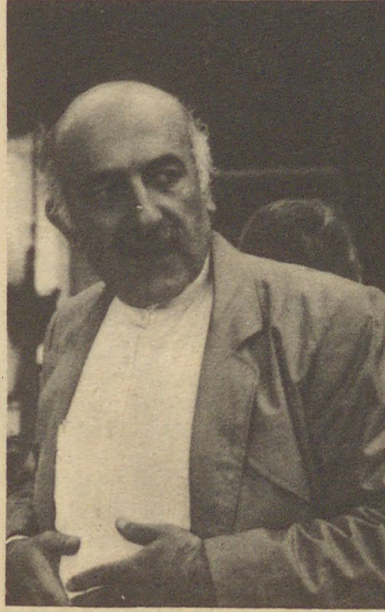
Esasen, Ahmet Hâşim'in de dediği gibi, "Bir eserin milletlerarasında tanınması yalnız o eserin kıymetine tâbi bir hâdise değildir. Yazıldığı lisânın intişar derecesi, âid olduğu memleketin siyâsi iktisâdî vaziyeti, münasebetleri, muâhedeleri bunda birer mühim âmilidir."

— Bizim neslimizin Yahya Kemal'e neler borçlu olduğu ise, toplumca geniş benimsenmelerden sonra üzerinde durulması gereken bir konudur.

—Yahya Kemal'in bir mısraını seçmeğe gelince: Büyük bir şairin bütün şiirleri som bir mücevher gibidir. Onun eserinden bir mısraı seçip almak kolay bir iş değildir. Yahya Kemal'den, bunun için, herhangi bir mısraı ayırmak istemiyorum.

"Tarih Bilinci"

Erdem Beyazıt

*O, dilimizin
tadını,
medeniyetimizin
değerlerini,
insanımızın
hassasiyetini,
tarihimizin
ihtişamını,
devletimizin
vüs'atini hakkiyle
dile getirmiştir.*

1)— Yahya Kemal bir yönü ile Divan: Şiirimizin son sözcüsü gibidir. Diğer yönü ile ise O, Yeni Türk Şiirinin ilk sözcüsü olmasa bile, bu yolda anıt mesabesinde mükemmel eserler vererek yeni edebiyatımızın ihtiva etmesi gereken temel değerleri ortaya koyan bir şairimizdir. "Eski Şiirin Rüzgârıyla" adı altında toplanan şiirleri ilk söylediğimiz yönüne, "Kendi Gök Kubbemiz" adı altında toplanan şiirleri ise ikinci olarak belirtmeye çalıştığımız yönüne işaret eder.

Yahya Kemal'in Türkçeyi kullanmaktaki ustalığı, tarih bilinci, halkıyla bütünleşen tahassüsü, onun şiirimizdeki müstesna yerini tayin eden özelliklerindedir. Klâsik Divan Şiirimizin beyit ve mısraya dayanan; "mâzmun"u esas alan anlayışından, Modern Türk Şiirinin muhteva bütünlüğüne geçişinde o, mükemmel bir denge sağlamıştır.

2)— Ahenk ve tahkiye, kanaatıncı onun şiir estetiğinin hep iki temel unsuru olarak tezahür etmiş ve bu unsurlar onda mükemmelliğe ulaşmıştır.

3)— Milletine ve onun ortaya koyduğu kültür ve medeniyet değerlerine inanmış, belli bir tarih şuruna erişmiş bir kişi olarak ondan, bu temel değerlerin, iktidarı elinde tutan güçler marifetiyle alt üst edildiği, bir takım kültür değişikliklerinin yaptırım gücüyle metazori gündeme getirildiği bir dönemde, bu yoldaki aktüaliteye karşı açık bir tavır beklenemezdi, çünkü kavgacı bir karakterden uzaktı. O tavrını bir tür pasif direnişle sürdürdü. Bağlı olduğu değerler yönünde eserler ortaya koydu, kültür alaborasına ise alış tutmamakla yetindi.

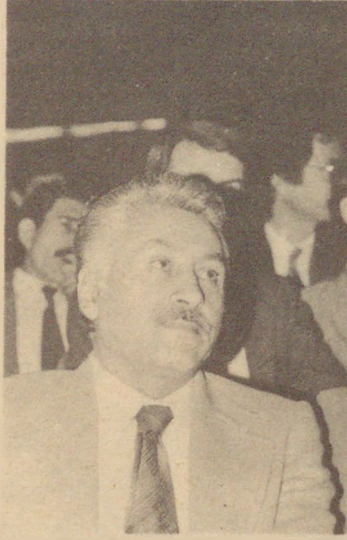
4)— Bu sorunuza da birinci sorunuza verdiğimiz cevap içinde karşılama mümkün. Klasik şiirimize uygun olan mükemmel örnekler ortaya koymakla beraber, Yahya Kemal o ölçüleri taşmıştır. Klasizmin ise "ölçüleri" taşmaya tahammülü olmamak gerekir.

4)— Yahya Kemal eğer sadece Süleymaniye'de Bayram Sabahı'nı yazmış olsaydı o bile onu milletçe daima hayırla anmamız için yeterdi. Dilimizin tadını, medeniyetimizin değerlerini, insanımızın hassasiyetini, tarihimizin ihtişamını, devletimizin vüs'atini hakkiyle dile getirmiştir. Ona Cenabı Allahtan, mağfirret niyaz edecek mevkiideyiz.

6)— "Ta ki Mecnun bitirir nutkunu Leylâ söylөр"

“İstanbul’u Görmeden O’nun Şiirleriyle Sevdim”

Yavuz Bülent Bakiler

1— Yahya Kemal, Doğu ve Batı dünyasını çok iyi bilen bir şair. Derin bir edebiyat kültürü yanında, insanı şaşırtacak kadar, mükemmel bir tarih kültürüne de sahip. İstanbul üniversitesinde tarih kürsüsü Onunla ayrı bir değer kazanmıştır. Kanaatime göre, Yahya Kemal'deki o aydınlık tarih şuuru, şiirlerine de yansımıştır. Bu bakımdan Yahya Kemal Avrupa karşısında hiç bir aşağılık duygusuna kapılmamıştır. Kopyeci olmamıştır. Şiirlerini, Doğu ve Batıyı bilen bir şair yüreğiyle, fakat yüzde yüz bizim gönlümüzle ve sesimizle yazmıştır. Dilimiz, din duygumuz, Tarih şuurumuz, vatan sevgimiz, musikimiz, sonsuzluk ruhumuz, onun şiirleriyle yeni güzellikler kazanmıştır.

Bana göre Yahya Kemal, bizi millet yapan maddi ve manevi unsurlara şiirimizde noksansız ufuklar çizdiği için bir dönüm noktasıdır. O, sadece aşk şiirleri, sadece kasideler, gazeller... yazan bir şair olsaydı kendisinden önce yaşayan şairlerden farklı olamazdı.

2— Yahya Kemal'in şiir estetiği kanaatime göre üç temele dayanır.

A— Dil, yani Türkçe

B— Şekil

C— Vezin

Yahya Kemal bu üç esası gerçekten çok mükemmel işleyen bir şairimizdir.

3— Yahya Kemal'in şiirde aktüel meselelerle uğraşmamasını takdirle, hayranlıkla karşılıyorum. Onun devrinde, aktüaliteye karşın ve günlük olayların şiirini yazmaya çalışan şairler, siyasî ikballelerinin kurbanı oldular. Ve o kadar ileri gittiler ki, sadece yaşadıkları devrin değil, başlangıçtan bugüne kadar, bütün edebiyat tarihimizin en bü-

yük, en unutulmaz daikavuk şairleri oldular. Öyle bir dönemde Yahya Kemal, ayakta vekârıyla kaldı. Aktüaliteye karşın şairler ise, daha sonraki yıllarda tavır değiştirerek sözde günah çıkarmaya çalıştılar.

4— Ben lütfen bağışlayınız. Bu sorunuzu anlayamadım. Ne demek divan şairi? Ne demek klasik şair? Yani klasik şair olmak için divan tarzında yazmamak mı lâzım? Bizim divan tarzında ve halk tarzında yazdıkları halde klasik kabul edilen şairlerimiz vardır. Yahya Kemal de bizim büyük klâsiklerimizdendir. Divan tarzında yazdıklarını ESKİ ŞİİRİN RÜZGARıyla isimli kitabında okuyabilirsiniz. Klasik tarzda yazdıklarını KENDİ GÖK KUBBE-MİZDE görebilirsiniz.

Ben bir ayırım yapamam. KENDİ GÖK KUBBEMİZ isimli kitabını çok daha büyük bir heyecanla ve zevkle okuduğumu söyleyebilirim. Ama diyorum ki, Yahya Kemal, bü-

tün şiirleriyle bizim yarınlara kalacak klasik şairlerimizdendir.

5— Yahya Kemal, bana önce İstanbul'a sevdirdi. İstanbul'u görmeden Onun şiirleriyle sevdim. Şiirlerindeki o güzelim Türkçenin tadına varmam, daha sonraki yıllarda olmuştur.

İstanbul, bizim - Anadoludan geçen-tarihimizin ve medeniyetimizin yüzük taşıdır. İstanbul'u sevmek, Osmanlıyı sevmek demektir. Osmanlıyı sevmek, önce yürek ister, sonra kafa ister, şuur ister. Yani İstanbul'u sevmek, asgari ölçüler içerisinde bizim haysiyet borcumuzdur. Osmanlıya sövmek ise, bizim aşağılık duygumuzun debelenmesidir.

Türkçeyi sevmek ise bizim şahsiyet ve şeref meselemizdir. Var ise Türkçeyle varız. Türkçe yoksa, bu iflasımızın neticesidir. Yahya Kemal, şiirlerinde bana Türkçeyi sevdiren şairlerimizden biridir. Birincisidir demiyorum. Biridir diyorum.

6— Ne kadar zor bir soru. Lutfeden üstadddır. Ben onun ö biribirinden güzel mısralarından "en çok sevdiğim birini" maalesef söyleyemeyeceğim. Gerçekten, (40) mısra demiş olsaydınız beni rahatlatırdınız. Ama şimdi ben hangisini tercih edeyim? Meselâ "Hüznü zevk edinenler yaşıyorlar burada" desem, "Cihan, vatandan ibarettir itikâdımca" masraı oradan karşıma dikiliyor. Kökü mâzide olan atiyim" desem "İstanbul'u duydum daha bir kere sesinde ~~masraı~~, ya beni sevmiyor musun? diye boynunu büküyor.

En iyisi susmak. Veya Yahya Kemal'i bütün şiirleriyle yeniden okumak.

“Yahya Kemal’in Şiiri Okul Gibidir”

A. Turan Oflazoğlu

1. Son yüzyılda yaşamış şairlerimiz içerisinde, hiçbirisi klasik şiirimizle çağdaş şiirimiz arasında Yahya Kemal kadar başarılı bir köprü kuramamıştır. Yahya Kemal'in "Eski Şiirin Rüzgârıyla" diye kitaplaşan şiirleri, dil ve edâ bakımından divan ustalarına hayli yakındır. Zaman zaman, Bâki'yi, Nedim'i, dinler gibi olursunuz. Ama kuruluş, anlayış bakımından çağdaş da sayılabilirler. Neredeyse organik bir bütünlük vardır. "Kendi Gök Kubbemiz" de ise, geçmişle bugün arasındaki köprülük daha da belirgindir.

2. Bana öyle geliyor ki, bütün şiir tarihimizde şiir sorunlarına onun kadar bilinçle yaklaşan, şiirin nasıl olması gerektiğini araştıran ve onun kadar az yanılan ikinci bir kişi bulmak güç. Şiir üstüne söyledikleri pek çarpıcı, göz kamaştırıcı şeyler değil. Öyle ki, insan "bu kadar büyük bir şair, nasıl böyle yalınkat şeyler söyler?" diye aklından geçirebilir. Özellikle gençlik döneminde. Ama kişi, bu alanda ne denli yol alırsa alsın, nice aşamalar gerçekleştirirse gerçekleştirebilir, Yahya Kemal'in şiir üstüne söylediklerinde yanılmadığını anlıyor.

3. Yahya Kemal'in eskimezliği, büyüklüğü güncelle değil, gerçek anlamda çağdaş olmasıyla ilgilidir. Nedir gerçek anlamda çağdaş? Her sanatçı, her şair hangi çağda yaşıyorsa, o çağın insanıdır ister istemez. Ama gerçek sanatçıya düşen; kendi çağıyla sonsuzluk arasında nisbetler kurmasıdır. Ve bir sanatçı bunu gerçekleştirdiği ölçüde, yani çağındaki ölümsüz ve sonsuz olanı ortaya koyabildiği ölçüde büyük ve kalıcıdır. Günceli yazmak, güncelle biçim vermeye çalışmak; uçan bir kuşu yakalamadan yemeye kalkış,

mak gibidir. Herşey akıp gidiyor zaten. Bu genel akış içerisinde değişmeyi, kalıcı olanı bulmak... Önce budur sanatçıdan beklenmesi gereken. Yahya Kemal, bu bakımdan gerçekten eğitici bir örnek...

4. "Eski Şiirin Rüzgârıyla" kitabındaki mevcut şiirlerinde Yahya Kemal tam bir divan ustasıdır. Fuzuli, Baki, Nedim, Şeyh Galib gibi... "Kendi Gök Kubbemiz" deki şiirleriyle ise çağdaş, modern bir şairimizdir. Ama iki tür şiirleriyle de, kelimenin tam anlamıyla klasik bir şairdir. Her zaman kendisine döneceğimiz, şiir sanatıyla ilgili sınırlar kendisinden öğrenebileceğimiz bir söz ustasıdır. Klasikte bundan başka nedir ki? Her zaman geçerli olabilen... Bu bakımdan Yahya Kemal'in şiiri bence okul gibidir. Şiire başlayan herkes bir süre bu okula devam etmek zorundadır. Türkçenin nasıl kullanıldığını, mısra mısra nasıl kurulacağını ondan iyi kim öğretebilir ki?

5. Bir önceki sorunun cevabında bu dolaylı olarak dile getirildi. Borçların yanı... Ama şunu belirtiyim, Yahya Kemal benim her zaman okuduğum, zaman geçtikçe daha çok sevdiğim birkaç şairimizden biridir. Chopin, beste yapmaya başlamadan önce Bach'in eserlerini çalarmış bir çeşit el alıştırması olarak... Ben de yazmaya hazırlandığım dönemde Yunus'u ve Yahya Kemal'in şiirlerini okur, sık sık Süleymaniye'yi ziyaret eder, yapının biçimini hem içerden, hem dışardan kavramaya çalışırım.

6. Bir dâstânın arşa asılmış
silâhları
Parlardı yaşlı gözlere bayram
sabahları

“Yahya Kemal’in
eskimezliği,
büyüklüğü
güncelle değil,
gerçek anlamda
çağdaş olmasıyla
ilgilidir.”

Semt semt Boğaziçi

Çengelköy-Kandilli

Tekin Erer

Boğaziçi'nin Beylerbeyi ile Vaniköy arasında bulunan Çengelköy'ün adının nereden geldiğini Evliya Çelebi şöyle anlatır:

"İstanbul fethedildikten sonra Bizanslılara ait gemi çapaları yapan, çengeller imâl eden bu köye Fatih tarafından "Çengelköy" adı verildi. O tarihte Çengelköy, Üsküdar molalarına bağlı idi."

Evliya Çelebi devam eder:

"Çengelköy'de oturan ahâlinin birçoğu Rum'dur. Büyük kısmı Padişah ve vezirlere ait olan sarayları pek güzeldir. Bunlar arasında Moganoglu Beylerbeyi ve İstavruz sarayı başta gelir. Bahçeleri Acem Çeharbağları tarzında tanzim olunmuştur. Burada görülen birtakım köşkler ve binâler Memâlikî Şahâne'nin başka yerlerinde pek bulunmaz."

Orhan Seyfi Orhon, doğduğu yer olan Çengelköy'e ait manzumesinde, köye bir ziyaretini şöyle dile getirir:

"Boğazın her yer, bir parça değişmiş şimdi."

Yine Çengelköy lâkin öyle,
Bahçeler, bağlar, ağaçlar, evler...
Yine sessiz, yine sâkin öyle!
Elli yıl köyden uzak kalmışken
Tanıdım: İşte benim doğduğum ev!
İşte, en eski mahallem, sokağım!
Geçiyor aynı sokaktan hâlâ
Kendi halinde vakur insanlar...
İşte hiç fasılasız dört mevsim
Köye lezzet dağıtan bostanlar!
İşte tılsımlı o bağlar ki,
Bütün dünyâda yoktur eşi!
Öyle hoş bir yüzü vardır ki köyün,
Bir gören artık unutmaz neresi?
İşte kış vakti coşup çağlarken
Yaz gelip kup kuru kalmış deresi!
Bekledim bir tanıdık yüz, boşuna,
Anarak ismini sordumsa kimi!
Daracık, kuytu sokaklarda gezip,
Aradım gençliğimi!"

Çengelköy'ün etrafı bir zamanlar bağlarla, bahçelerle çevrili idi. Şimdi bunların büyük kısmı evlere, apartmanlara çevrildi. Ama hâlâ bostanlarında çeşitli meyveler ve

sebzeler yetiştirilir. İstanbul'un birçok semtlerinde sokak satıcılarının "Çengelköy'ün bunlar" diye bağırarak salatalık sattıkları görülür.

Ordumuza sayısız subay yetiştiren "Çengelköy Askerî Lisesi" semte ayrı bir vekar vermiştir. Askerî lisenin binâsında büyük kuleler olduğu için zamanla bu lisenin adı "Kuleli" ye dönüşmüştür.

Çengelköy'de İskele Câmii, Ömerfendi Câmii, Abdullah Paşa Câmii ve birkaç mescit vardır. Boğaziçi Köprüsü hizmete girdikten sonra, Çengelköy çok kıymetlenmiş, kısa zamanda eski yapılar yerlerini yeni köşklere, yalılara terk etmiştir.

Çengelköy'den sonra Boğaziçi'ne doğru ilerlerken Vaniköy ve Kandilli gelir. Eski Boğaziçi sefalığında gece âlemleri yapılırken bu semtte çokça kandillerin yıkılması dolayısıyla bu ismi almıştır. Eskiden Kandilli'nin adı Nikopolis idi. Murat III zamanında Kandilli'de köşklele süslenmiş padişah bahçesi vardı. II. Mahmut'un kızı Adile Sultan'ın sarayı, daha sonra "Kandilli Kız Lisesi" oldu. Kandilli'nin Rasathânesi de meşhurdur. 1854 Kırım Savaşı esnasında burada İngiliz askerlerinin oturdukları bir köşk vardı. Bu köşk yanınca yerine yeni bir binâ yapıldı ve 1911'de bu binâda Kandilli Rasathânesi çalışmaya başladı.

I Sultan Mahmut tarafından yaptırılan Kandilli Câmii de yanmış ve yerine 1931'de Vakıflar idaresi tarafından yeni bir câmii yaptırılmıştır. Boğazın dar bir kesimine rastlayan ve Bebek'in karşısında bulunan Kandilli, güzelliği ile şâirlere ilham kaynağı olmuştur.

Yahya Kemal "Akşam Musiki-si" şiirinde şöyle der:

"Kandilli'de, eski bahçelerde
Akşam kapanınca perde perde
Bir hâtıra zevki var kâderde."

Şairin "Gece" şiiri ise şöyledir:

"Kandilli yüzerken uykularda
Mehtâbî sürükledik sularda

Bir yoldu pırlıdayan gümüşten
Gittik, bahs açmadık dönüştten.

Hülyâ tepeler, hayal ağaçlar,
Durgun suda dinlenen yamaçlar

Mevsim sonu öyle bir zaman ki,
Gaiip bir musikiydi sanki.

Gitmiş, kaybolmuşuz uzakta...
Rüyâ sona ermeden şafakta."

Gökyüzü Laciverte Boyanırken Neler Oldu?

Gülbüz Azak

Gökyüzü laciverte boyanırken neler oldu?

Akşamın alacası cümle ovayı sarmıştı.

Tepede, tek başına oturmuş düşünüyordu,

Uzaktan uzağa kısık ve kesik havlamlar duyuluyordu. Az-biraz aydınlık pencereler, az-biraz karanlık gece ile sessiz sohbe dalmıştı.

Tepede tek başına oturuyordu. Ova git gide karardı.

Ağaçlar artık seçilmez, karşı dağlar görülmez olmuştu. Gökyüzü üşenmeyip kendini laciverte boyamağa başladı. Boyadı, boyadı; bir uçtan öbürüne tatlı bir karanlık hakim oldu.

Derken...

Sarı ve mavi kıpırtılı ak yıldızlar birer ikişer yerlerini aldı.

Adam, tek başına tepede oturuyordu.

Gözlerini bir ara yeni boyanmış, lacivert kokulu gökyüzüne çevirdi. Kıpırtılar, binleri binlere çarparak artar oldular... Sarı ve mavi pırıltılar hem yapayalnız, hem bir arada, seyredenî seyrederek gibiydiler.

Adam tek başına tepede oturuyordu.

İşte, ne olduysa o zaman oldu. Tam üstünde bir yıldız, olduğu yerden kopup düşmeğe başladı...

Adam "Bir yıldız daha kayıyor" diye düşündü. Ama öyle değildi. Yıldız, upuzun bir yay çizerek düştü, düştü...

Az sonra da tepenin eteğindeki küçük vâdiye kondu.

Adam, "Olacak iş değil!" diye bağırdı. Tepeden aşağı var gücüyle koşmağa başladı. "Olacak iş değil, olacak iş değil!" diye haykırıp duruyordu.

Beş dakika sonra yıldız gördü: Orada, az ötede pırıldayıp duruyordu. Usul usul yaklaştı. Artık,

eğilse tutabilirdi. Cömeldi. Yıldız, önce titreye titreye baktı. Sonra, yüreğinden beynine doğru ılık bir rüzgâr estiğini farkettili. Elini uzattı...

O anda iki kişi daha nefes nefese yetişip yıldızın yanında durdular. Yeni gelenler, cömelen adama sertçe bakmağa başlamıştı. Biri:

— Bu yıldız ilk biz gördük, dedi.

Öbürü:

—Evet, dedi. İlk biz gördük. Bu yıldız bizim!

Cömelen adam başını onlara çevirdi. Yüzü ışıl ışıldı:

— Hayır, dedi. Titriyordu... Bu yıldız ilk ben gördüm, kimseye vermem.

Öfke büyüyecek gibiydi. Ama tam tersi oldu. Çarçabuk anlaştılar.

İlk konuşan:

— Bir fikrim var, dedi. Madem ki üç kişiyiz, bu yıldız üçe bölelim. Herkes bir parçasını alsın. Tamam mı?

Öbür ikisi:

— Tamam, dediler...

•••

Yıldız üçe taksim edildi.

Hayret... Üç parça da tamı tamına böldükleri yıldız kadardı. Önce inanamadılar. "Bu işte bir iş var" dediler.

Ama, nerde saklayacaklardı?

Çare çabuk bulundu:

Her üçü de kendi kafataslarını bir çırpıda açıp, yıldızları beyinlerinin üzerine koydular. Sonra, birşey olmamış gibi kapayıp yürüyüverdiler.

•••

Üç kişi, üç ayrı yöne gitmişti...

•••

Ama, bir dertleri vardı. Bu yıldız "Pay edilmek" istiyordu. Kafatasının içinde büyür gibiydi. Işıltısı, adamların gözlerine, yüzlerine vur-

yordu. Kalbe, şura vuruyordu.

Sonunda, hiç yıldız görmeyenlere bu yıldızdan koparıp koparıp verir oldular. Yeni yıldız sahipleri de tam beyinleri üstünde saklıyordu bunları. Kim isterse ikiye bölüp yarısını veriyorlardı.

•••

Aradan epey zaman geçti.

Yıldız sahipleri çoğaldıkça insanlar güzelleşti. Yollar düzgünleşti. Köyler-şehirlere ferahladı... Haset si-perine yatmış dostluklar, gülistana koştu. Çocuklar annelerine "Annem", babalarına "Babam!" deyip el öptüler. Merhaba'ya berraklık, Nasılsın'a zindelik geldi.

Gökyüzü her akşam kendini yine laciverte boyuyordu ama, sarı ve mavi kıpırtılı ak yıldızlar artık yer-yüzüne tebessümler ışınıyordu.

•••

Günlerden bir gün, kafasında yıldız taşıyan yedi kişi, yetmiş kişi, yetmiş bin kişi bir araya geldiler. Bütün ülke ısınsın, barışsın istiyorlardı. Herkes, kafasındaki yıldızları çıkarıp çıkarıp orta yere koydu. Öyle büyük, öyle yaman, öyle parlak bir yığın oldu ki, tarifi mümkün değildi...

Çünkü o heyecanla, yüreklerini ve beyinlerini de orta yere koyanlar vardı...

•••

Biri öne atıldı:

— Bu nedir?

— Kâinatır!.. diye bağırdılar.

— Başka?

— Kanundur!.. Akıldır!..

— Başka?

— Nizamdır!..

— Başka?

— Biziz!.. Biziz!.. Biziz!.. Allahü Ekber!..

•••

O sıra, sınır dışından, çerçeve haricinden, yetmiş binden sonra gelen niyetme birisi, taa arkalardan bağırdı:

— Nedir bu yaptığımız? Nedir bu dediğiniz?.. Hepinizi önüme kapıp götürüyüm de aklınız başınıza gelsin!..

Birden, gümbür gümbür bir sessizlik oldu.

Şöyle bir dönüp, bağırana baktılar. Karşılarında gönlü kör, mantığı topal, aklı yarım biri duruyordu. Artık kendilerini tutamadılar.

Kim olsa tutamazdı zaten.

Bir kakkahadır koptu. Binler, katıla katıla gülüyordu...

Yahya Kemal'i Anma Semineri

M. Salih Polat

Yazarlar Birliği tarafından Ankara'da düzenlenen "Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatlı Anma Semineri", 3 Kasım 1984 Cumartesi günü, 10.30 ile 17.00 saatleri arasında Odalar Birliği Konferans Salonunda yapıldı. Seçkin bir dinleyici kitlesinin takib ettiği seminerde, Yahya Kemal çeşitli yönleriyle anlatıldı ve tartışıldı.

Yazarlar Birliği Başkanı D. Mehmet Doğan yaptığı açış konuşmasında "Yahya Kemal, kendi zamanında yaşayan bütün aydınlardan farklı bir kavrayışla insanımıza, dilimize, tarihimize, kültürümüze eğildi ve onu doğru ve kendine has bir şekilde yorumladı." dedikten sonra, Yahya Kemal'in yeniden gündeme getirilerek, dikkatle üzerinde durulması gerektiğine işaret etti. D. Mehmet Doğan'ın arkasından kürsüye gelen Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Kemal Gökçe ise, Yahya Kemal'in Türk kültürü açısından büyük önem taşıdığını ve yeni nesillere çok iyi tanıtılması gerektiğini söyledi. Daha sonra, tebliğlerin okunmasına geçildi.

Öğleden önceki ilk oturumun başkanlığını Prof. Dr. Mehmet Aydın yaptı. Kâtipliklerde ise Halil Can ve Hüseyin Öztürk bulunuyordu. İlk konuşmacı olan Prof. Dr. Mehmet Kaplan rahatsızlığı sebebiyle gelemediği için, "Yahya Kemal ve Tesiri" konulu tebliğini Necmettin

Turinay okudu. Daha sonra, Yahya Kemal Enstitüsü temsilcisi Nermin Suner Pekin "Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi"ni konu alan ayrıntılı tebliğini sundu. Enstitünün çalışmalarını hakkında bilgi veren Pekin, Yahya Kemal'in eserlerini basıma hazırlarken nasıl titiz davrandıklarını örneklerle açıkladı. Şair Mehmet Çınarlı ise "Şiiri Kendisine Dert Edinen Adam" başlıklı tebliğinde, Yahya Kemal'in şiirlerini yazarken bir kuyumcu gibi çalıştığını vurgulayarak, kimi çevrelerin Yahya Kemal'le ilgili olarak başından beri kasıtlı davrandıklarını ama bütün bunların Yahya Kemal'in önemi gölge düşüremeyeceğini söyledi. Daha sonra kürsüye gelen Şair Yahya Akengin ise "Yahya Kemal'de Gurbet, Aşk ve Hasret" konusunda, zaman zaman bir şiir lezzeti veren bir konuşma yaptı. Akengin, Yahya Kemal, başlangıçtan itibaren gurbetlerin ve hasretlerin terbiye ettiği bir şairdir dedikten sonra, Yahya Kemal'in aşka tarihî bir bakış açısı getirdiğini ve sevdiği kadının çehresinde bir anlamda tarihî yaşamak istediğini, aşkın onu daha çok bu yönüyle ilgilendirdiğini vurguladı. Akengin'in konuşmasından sonra seminerin öğleden önceki bölümü sona erdi.

Öğleden sonraki oturumun başkanlığını Yavuz Bülent Bakiler, kâtiplikleri ise Necmettin Turinay ve Muhammed Sarıtaş yaptı.

"Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Yahya Kemal'e Bakışı" konulu tebliğin sahibi Turan Alptekin, zengin bir araştırma ürünü olan konuşmasıyla ilgi topladı. Tanpınar'ın, Hocası Yahya Kemal hakkındaki gözlemlerini ve değerlendirmelerini anlatan Alptekin, konuşmasını Yahya Kemal'in çeşitli konulardaki vezir ifadeleriyle bitirdi. Daha sonra, Beşir Ayvazoğlu "Yahya Kemal'de Tarih ve Tarih Şuuru" isimli tebliğini sundu. Yahya Kemal'in şiirlerini besleyen en önemli kaynağın,

tarih şuuru olduğunu kaydeden Ayvazoğlu, onun "Şark ufuklarında yeni bir vuzuh" olduğunu belirttikten sonra, Yahya Kemal'in yeniden ve çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Yahya Kemal'in tarihe bakarken yeni bir hüviyet kazandığını belirten Beşir Ayvazoğlu "Maalesef bu tarih şuuru Yahya Kemal'den sonra geliştirilememiştir" dedi. Mehmet Akif İnan ise "Yahya Kemal ve İslâmiyet" konusunu ele aldı. Yahya Kemal'in Müslüman bir şair olduğunu kaydeden İnan,

zaman zaman bunalmalara düşmekle birlikte şairin imânını her zaman muhafaza ettiğini söyledi. Konuşmasını Yahya Kemal'in şiirleriyle destekleyen M. Akif İnan, Onun İslâmiyete bakışını da yorumladı. Son konuşmacı Doç. Dr. Şerif Aktaş ise "Yahya Kemal ve Ziya Gökalp'in Millî Romanistik Duyuş Tarzı Açısından Mukayyesesi" konulu tebliğinde, bu iki önemli şahsiyeti karşılaştırdı. Gökalp'in milliyeti "ırk"ta, Yahya Kemal'in ise "mekân"da sembolleştirdiğini ifade eden Doç. Aktaş, son tahlilde bunların birbirinden o kadar farklı olmadıklarını savundu.

Seminer, oturum başkanı Yavuz Bülent Bakiler'in konuşmasıyla sona erdi.

NOT: Söz konusu tebliğlerin, geniş özetleri Türk Edebiyatı Dergisinin Aralık sayısında bulunabilir.

Prof.Dr.

Ibrahim KAFESOĞLU

TÜRK MİLLÎ KÜLTÜRÜ

Tanınmış tarihçi ve fikir adamı Prof. Dr. İBRAHİM KAFESOĞLU, son büyük eseri olan "TÜRK MİLLÎ KÜLTÜRÜ" nün muhtevasını şu şekilde özetlemektedir.

"Her millet maddî imkânları ve mânevî değerleri ile bir kültür bütünüdür. Bir millet yaşamakta ise, onun bir kültürü olacaktır. Biz de aş.yk. 4000 yıllık tarihe sahip Türk milletinin kültürünü araştırdık. Asya bozkırlarında geliştirilen bu kültürü çeşitli cephele-ri ile belirtmeğe çalıştık. Kültür unsurlarının da zamanın ve çevrenin şartlarına uygun bazı değişiklikler gösterdiği, fakat ana vasıflarını daima koruduğu gerçeğinden hareket ederek yaptığımız iş, bütün yönleri ile Türk milletince ortaya konup geliştirilmiş kültürün çatısını kurmak ve onun yüzyıllarca karakterini muhafaza eden özelliklerini tesbit etmek gayretinden ibarettir."

Eserin ilk baskısındaki yanlışlıklar nitelikte dizgi ve imlâ yanlışları düzeltilerek, ilk baskıda kısa tutulan bazı kısımlar genişletilip lüzumlu açıklıklar getirilerek, gerekli olduğu anlaşılan yeni bahisler ilâve edilerek 3. baskısı yapılmıştır.

Prof.Dr.

Muharrem ERGIN

TÜRK DİL BİLGİSİ

Bu kitap üniversitede yayınlanan ilk Türk grameridir. Türkiye'de öteden beri dil bilgisi sahasında büyük bir boşluk mevcuttu. Türkçenin kendi bünyesine göre hazırlanmış ilmi bir gramer yoktu. Bu boşluk ilk defa bu kitapla doldurulmuştur.

Nitekim eserin 1958'de yapılan ilk baskısı büyük bir alâka ile karşılanmış ve bugüne kadar 8 baskısı yapılmıştır. Yurtiçinde ve yurt dışında bir çok üniversitelerde bu eser ders kitabı olarak kullanıldığı gibi, Bulgaristanda devlet kitapları arasında da aynen Türkçe olarak bir baskısı yapılmıştır.

Eserin esas seviyesi, tabii, üniversite seviyesidir. Fakat hazırlanırken orta öğretimin ve bütün memleketin büyük gramer ihtiyacı göz önünde tutulmuş, eser bu ihtiyaca cevap verecek bir ana gramer şeklinde kaleme alınmıştır. Prof. Muharrem Ergin bu kitaptan sonra Eğitim Enstitüleri ve yüksek okullar için, Yaykur için ve liseler için de gramer kitapları yazmıştır. Fakat kitapların hepsi bu ana gramerden çıkmıştır ve bu ana gramere dayanmaktadır. Kısacası bu kitap Türkçe için vazgeçilmez bir el kitabı durumundadır.

GENEL DAĞITIM: ANDA

Kitapçılarda bulunamadığı takdirde ÖDEMELİ Sipariş Adresi: BOĞAZIÇI
YAYINLARI • P.K. 1397 • İSTANBUL • Tel: 522.27 23

FİYATI 1200 LİRA

FİYATI 1200 LİRA

BOĞAZIÇI YAYINLARI ÇOCUK KİTAPLARI

- İKİ ÇOBAN
- BOZ AYGIR
- DEFİNE BEKÇİLERİ
- ALTIN KAFES
- SİHİRLİ TAS (Keloğlan)
- ARSLAN
- DENİZ FENERİ
- PEMBE İNCİLİ KAFTAN

BEHERİ 75 LİRA

- TONTON TREN
- BİR DAMLA SU
- HAMUR BEBEK
- YALANCI
- YILDIZ
- YAĞ ADASI

- TAŞKININ MACERASI
- GÖKKUŞAĞINDAN BİR KEMER
- KENDİNİ BEĞENMİŞ GELİNCİK

BEHERİ 30 LİRA

Boğaziçi'nden

“Gönlümle Oturdum da Hüzünlendim O Yerde”

Değerli Okuyucu,
"Daha Dinamik Bir Dergi" ana sloganıyla sunduğumuz Kısım sayımız genel olarak müsbet karşılandı. Takdirlerini esirgemeyen herkese teşekkür ediyoruz. Ancak, her ne kadar insan fıtratının tabii bir gereği olarak "takdirler" gönlümüzü okşasa da, bizi daha çok alâkadar eden tenkitler... Daha iyiye, daha güzele ulaşabilmek için elzem olan tenkitler, düşüncelerimize ışık tutuyor. Önemli bir kısmına müdrik olduğumuz tenkitler montaj, tashih ve muhteva ile ilgili. Öyle ümit, ediyoruz ki, elinizde bulunan Aralık sayısı her üç konuda da, "bir parça" su serpmiştir yüreğinize....

Kasım sayımızda bir takım sözler vermiştik sizlere... Bunları yerine getirebilmek için yoğun çaba harcadık. Yahya Kemal ağırlıklı sayımızda Tahsin Banguoğlu Hocamız bundan böyle de devam ettirmeyi vaadettikleri, hatıralarını lutfettiler bize... Bunların ilki Yahya Kemal'e dair. Hocamızın engin tecrübelerinden ve zengin hayatından kaynaklanan bu hatıraları büyük bir zevkle okuduğunuzu sanıyoruz.

Bir diğer sürprizimiz de Mehmet Kaplan Hocayla ilgili. Arkadaşlarımızı Kaplan Hocayla geniş bir röportaj yaptılar. Hocamızın bu güne kadar duymadığınız yönleri, özel hayatı ve çeşitli konulardaki düşün-

celeri mevcut söz konusu röportajda. Bunun yanı sıra, kimi tartışmalara da satırbaşı açacağını tahmin ettiğimiz bu röportaj, dikkatinizi çekmiştir kanaatindeyiz.

Yahya Kemal ile ilgili olarak, çeşitli çevrelerden sanatçılarımıza sorular yönelttik, enteresan cevaplar aldık. Yahya Kemal'i daha geniş bir platformda tanıtmayı ve değerlendirmeyi hedef alan bu soruşturma, gerek diyalog, gerekse dinamizm açısından Boğaziçi'nin trafiğini hareketlendirdi. Bu tür soruşturmaların aydınlarımızı dergi sayfalarında bile olsa yanyana getirebilme yönünden önemli bir fonksiyon icrâ edeceği kanaatindeyiz. Bu itibarla, yeni sayılarımızda yeni soruşturma dosyalarıyla karşınızda olacağız.

Değerli Okuyucu,

Bilindiği gibi, son ikiyüz yıllık sosyal, siyasal ve toplumsal tarihimiz bir 'medeniyet değişmesi'nin sancularıyla dopdolu... Bu değişmenin, veya değiştirme çabalarının ve yahut değişmeye direnmenin ortaya çıkardığı problemler cemiyetin temel meselesi olarak hâlâ gündemde... İki ayrı dünyâ ve sosyal sistem olan Batı ile Doğu arasında yapılan tercih, bu tercihin uzantıları, meşrulaştırılan zorlamaları daha ziyâde aydınları tedirgin ediyor... Demokrasinin bilinen periyodlar çerçeve-

sinde yeniden gerçekleştirilmeye çalışıldığı günümüzde dergilere büyük görev düştüğüne kaniiiz. Ancak, bu görev, netleşmiş kimliklerin ve açık tavırların hoşgörüsü açısından değerlendirildiğinde, iyimser olmak hayli güç... Görülen o ki, başlangıçtan bu yana olduğu gibi, "sap la saman" birbirine karışmıyor... Öküz altında buzağı arayanlar önemli bir rakam teşkil ediyor... Genel çoğunluk ise, Orhan Veli'nin deyimiyile "bir elinde cımbız, bir elinde ayna umurunda mı dünyâ..." aldırmaçlığında... İnsan tekinin, fert olarak bağımsız bir hüviyet sergileyebilmesi imkânsız gibi...

Derginiz Boğaziçi, cemiyeti yakından ilgilendiren bu ve benzeri meselelerin üzerine gitmeye kararlıdır. Bu, temel değerlerimizden tâviz vermek anlamına gelemeyeceği gibi, aksine inançlarımızın kesin bir tavır olarak ortaya konulması demektir.

Bu konuda, okuyucumuza -râ büyük görevler düşüyor. Boğaziçi ni okuyan herkesin, okuduklarından söz açması, dergiyi geniş çevrelere tanıtmayı, tavsiye etmesi şart...

Yapmaya çalıştıklarımız, yapacaklarımızın teminatıdır...

Daha zengin Boğaziçi sayfalarında buluşmak dileğiyle....

yeni **ARKO BÜYÜK TÜPTE**

Daha çok tras

**60gr. YERİNE 90gr.
YİNE AYNI FİYATA**

ÜLKER

her çeşidinde,
ayrı bir lezzet sunar.

